

T.C
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ

**YEREL TOPLULUĞUN BİLGİYE ULAŞMASINDA
HALK KÜTÜPHANELERİNE ERİŞEBİLİRLİĞİN
ROLÜ: KOCAELİ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
HALK KÜTÜPHANESİ ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

KENAN KARABULUT

İSTANBUL, 2013

T.C
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
KENTSEL SİSTEMLER VE ULAŞTIRMA YÖNETİMİ

YEREL TOPLULUĞUN BİLGİYE ULAŞMASINDA
HALK KÜTÜPHANELERİNE ERİŞEBİLİRLİĞİN
ROLÜ: KOCAELİ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
HALK KÜTÜPHANESİ ÖRNEĞİ

Yüksek Lisans Tezi

KENAN KARABULUT

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Hatice KURTULUŞ

İSTANBUL, 2013

T.C
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
KENTSEL SİSTEMLER VE ULAŞTIRMA YÖNETİMİ

Tezin Adı: Yerel Topluluğun Bilgiye Ulaşmasında Halk Kütüphanelerine Erişebilirliğin
Rolü: Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Halk Kütüphanesi Örneği
Öğrencinin Adı Soyadı: Kenan KARABULUT
Tez Savunma Tarihi: 06.06.2013

Bu yüksek lisans tezi Fen Bilimleri Enstitüsü tarafından onaylanmıştır.

Y. Doç. Dr. F. Tunç BOZBURA
Enstitü Müdürü

Bu tez tarafımızca okunmuş, nitelik ve içerik açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak yeterli görülmüş ve kabul edilmiştir.

Tez Jürisi Üyeleri:

Adı ve Soyadı

İmzası

Prof. Dr. Hatice KURTULUŞ (Tez Danışmanı)

.....

Doç. Dr. Pelin Pınar ÖZDEN

.....

Yrd. Doç. Dr. Nilgün CAMKESEN

.....

ÖNSÖZ

Bu tezin hazırlanmasında her türlü katkılarını esirgemeyen danışman hocam Sayın Prof. Dr. Hatice KURTULUŞ ile Bahçeşehir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Kentsel Sistemler ve Ulaştırma Bölümü Koordinatörlüğü ve çok değerli hocalarıma, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Halk Kütüphanesi yönetici ve çalışanlarına, Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü Halkla İlişkiler Koordinatörü Dide KARAŞAHİN' e ayrıca manevi desteğini esirgemeyen eşim Elif KARABULUT ve tez çalışmamı sürdürmemde bana destek olan bütün arkadaşlarıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İstanbul, 2013

Kenan Karabulut

ÖZET

YEREL TOPLULUĞUN BİLGİYE ULAŞMASINDA HALK KÜTÜPHANELERİNE ERİŞEBİLİRLİĞİN ROLÜ: KOCAELİ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ HALK KÜTÜPHANESİ ÖRNEĞİ

Karabulut, Kenan

Kentsel Sistemler ve Ulaştırma Yönetimi

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Hatice Kurtuluş

Haziran, 2013, 64 Sayfa

Yeni bilgi teknolojileri ve farklı bilgi edinme yöntemleri karşısında var olma savaşı veren halk kütüphaneleri sistemsal ve yapısal değişimler ile ayakta kalabilmektedir. Kullanıcılarına sunduğu imkânlarla etkinliğini sürdürebilmeli ve çağdaş yaklaşımlardan uzak kalmamalıdır. Dolayısıyla, halk kütüphanelerinin modernize edilmesi ve farklı birçok etkinlik ile cazip hale getirilmesi devamlılığı için hayatidir. Halk kütüphaneleri, merkezde ve yerelde misyonunu devam ettirmesi için tarafsızlığını ve demokratik yapısını koruması gerekir. Engelli engelsiz ayırt etmeden, dil, din, ırk, milliyet farkı gözetmeden tüm yurttaşlara hizmet vermesi hem ülke refahı açısından hem de kendi devamlılığı açısından yarar sağlayabilir.

Bu bağlamda, bu tez çalışması yerel topluluğun bilgiye ulaşmasında erişebilirlik faktörünün içsel ve dışsal önemine vurgu yaparak, kullanıcı profili, kullanım etkinliği ve diğer unsurlar anket yöntemiyle kullanıcıya ve halka sorularak somutlaştırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bilgi, Halk Kütüphanesi, İçsel ve Dışsal Erişebilirlik

ABSTRACT

THE ROLE OF PUBLIC LIBRARIES IN LOCAL COMMUNITY'S ACCESSING TO INFORMATION: THE CASE OF PUBLIC LIBRARY OF KOCAELI METROPOLITAN MUNICIPALITY

Karabulut, Kenan

Administration of Urban Systems and Transportation

Supervisor: Prof. Dr. Hatice KURTULUŞ

June, 2013, 64 Pages

Public libraries which struggle to survive due to modern information technologies and different ways of accessing information can survive by means of changes concerning their structure and system. They must carry on their efficiency by means of opportunities they offer to their users, and they must not keep away from modern approaches. Therefore, it is vital for survival of public libraries that they are modernized and rendered attractive by means of many different activities. Public libraries must sustain their impartiality and democratic structure both on central and local levels in order to carry on their mission. That fact that they offer services to all citizens without discriminating them on the grounds of their being able-bodied, disabled, and their religion, language, race and nationality would be advantageous both for their survival and for the welfare of the country.

In this regard, this thesis study underlines internal and external significance of accessibility factor in order for local community to access to information and thereby it materializes user profile, usage efficiency and other factors through asking them to users and to the public by means of survey method.

Keywords: Information, Public Library, Internal and External Accessibility

İÇİNDEKİLER

TABLOLAR.....	ix
ŞEKİLLER.....	xi
KISALTMALAR.....	xii
1. GİRİŞ.....	1
1.1 LİTERATÜR TARAMASI.....	3
1.2 VERİ VE YÖNTEM.....	4
2. BİLGİ- HALK KÜTÜPHANESİ İLİŞKİSİ.....	5
2.1 BİLGİNİN TANIMI VE OLUŞUM SÜRECİ.....	5
2.2 HALK KÜTÜPHANESİ.....	5
2.3 BİLGİ TOPLUMUNDA HALK KÜTÜPHANESİNİN MİSYONU.....	6
2.4 HALK KÜTÜPHANESİNİN DEMOKRATİK YAŞAMA KATKISI.....	7
2.5 HALK KÜTÜPHANESİNİN EĞİTİM VE KÜLTÜRE KATKISI.....	9
2.6 DÜNYADA KÜTÜPHANENİN GELİŞİMİ.....	10
3. TÜRKİYEDE HALK KÜTÜPHANESİ.....	12
3.1 TÜRKİYEDE HALK KÜTÜPHANESİNİN TARİHİ.....	12
3.2 TÜRKİYEDE HALK KÜTÜPHANESİNİN AMACI.....	13
3.3 TÜRKİYEDE HALK KÜTÜPHANESİNDE VERİLEN HİZMETLER....	14
3.4 TÜRKİYEDE HALK KÜTÜPHANESİNİN KURUMSAL YAPISI.....	15
3.4.1 Merkezi Yönetime Bağlı Halk Kütüphaneleri.....	16
3.4.1.1 İl halk kütüphanesi.....	16
3.4.1.2 İlçe halk kütüphanesi.....	16
3.4.1.3 Şube halk kütüphanesi.....	17
3.4.2 Yerel Yönetime Bağlı Halk Kütüphaneleri.....	17
3.4.2.1 Büyükşehir belediyesi halk kütüphanesi.....	18
3.4.2.2 İl, ilçe ve ilk kademe belediyesi halk kütüphanesi.....	18
3.4.2.3 İl özel idaresi halk kütüphanesi.....	18
3.5 TÜRKİYEDE HALK KÜTÜPHANESİNİN YAPISAL UNSURLARI.....	19
3.5.1 Bina.....	19
3.5.2 Derme.....	19
3.5.3 Personel.....	20

4. HALK KÜTÜPHANELERİNİN KULLANIM ETKİNLİĞİ VE ERİŞEBİLİRLİK ANALİZİ: KOCAELİ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ HALK KÜTÜPHANESİ ÖRNEĞİ.....	21
4.1 KOCAELİNİN DEMOGRAFİK YAPISI.....	21
4.2 KOCAELİNDE BULUNAN HALK KÜTÜPHANELERİNİN DAĞILIMI.....	22
4.2.1 Merkezi Yönetime Bağlı Halk Kütüphaneleri.....	23
4.2.2 Yerel yönetime Bağlı Halk Kütüphaneleri.....	23
4.3 KOCAELİ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ HALK KÜTÜPHANESİ KULLANIM ETKİNLİĞİ ANALİZİ.....	23
4.3.1 Bina.....	23
4.3.2 Derme.....	23
4.3.3 Personel.....	24
4.4 KOCAELİ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ HALK KÜTÜPHANESİ ERİŞEBİLİRLİK ANALİZİ.....	24
4.4.1 Erişebilirliğin Tanımı.....	24
4.4.2 İçsel ve Dışsal Erişebilirlik.....	25
4.4.3 Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Halk Kütüphanesinin İçsel ve Dışsal Erişebilirlik Açısından Değerlendirilmesi.....	26
4.4.3.1 Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Halk Kütüphanesinin içsel erişebilirlik açısından değerlendirilmesi.....	26
4.4.3.2 Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Halk Kütüphanesinin dışsal erişebilirlik açısından değerlendirilmesi.....	28
4.5 KOCAELİ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ HALK KÜTÜPHANESİNİN KULLANICI VE HALK GÖZÜ İLE KULLANIM ETKİNLİĞİ VE ERİŞEBİLİRLİK AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	31
4.5.1 Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Halk Kütüphanesi Kullanıcıları Üzerinde Yapılan Anket Sonuçlarının Değerlendirilmesi.....	31
4.5.2 Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Halk Kütüphanesi İle İlgili Halk Üzerinde Yapılan Anket Sonuçlarının Değerlendirilmesi.....	41
4.5.3 Anketlerin Genel Değerlendirmesi.....	49

5. SONUÇ, DEĞERLENDİRME VE ÖNERİLER.....	50
5.1 SONUÇ.....	50
5.2 DEĞERLENDİRME.....	51
5.3 ÖNERİLER.....	52
KAYNAKÇA.....	54
EKLER.....	58
EK 1 ANKET SORULARI.....	58
Ek 1.1 Kullanıcılara Yöneltilen Anket Soruları.....	58
Ek 1.2 Halka Yöneltilen Anket Soruları.....	61
ÖZGEÇMİŞ.....	64

TABLolar

Tablo 4.1: Kullanıcıların cinsiyet dağılımı.....	31
Tablo 4.2: Kullanıcıların yaş dağılımı.....	32
Tablo 4.3: Kullanıcıların eğitim düzeyi dağılımı.....	33
Tablo 4.4: Kullanıcıların meslek dağılımı.....	33
Tablo 4.5: Kullanıcı ailelerinin eğitim düzeyi dağılımı.....	33
Tablo 4.6: Kullanıcıların aylık kazanç dağılımı	34
Tablo 4.7: Kullanıcıların kütüphaneye üye durumu dağılımı.....	34
Tablo 4.8: Kullanıcıların kütüphane kullanım sıklığı dağılımı.....	35
Tablo 4.9: Kullanıcılara yöneltilen KBB halk kütüphanesini kullanmayı ilk tavsiye eden sorusuna alınan yanıtların dağılımı.....	35
Tablo 4.10: Kullanıcılara yöneltilen KBB halk kütüphanesinde bulunan yayınların yeterliliği sorusuna alınan yanıtları dağılımı.....	36
Tablo 4.11: Kullanıcıların KBB halk kütüphanesini kullanmayı bilip bilmediği sorusuna alınan yanıtların dağılımı.....	36
Tablo 4.12: Kullanıcıların KBB halk kütüphanesinde aradığı kaynağı rahat bulup bulamadığı sorusuna alınan yanıtların dağılımı.....	36
Tablo 4.13: Kullanıcıların KBB halk kütüphanesi personelinden memnun olup olmadığı sorusuna alınan yanıtların dağılımı.....	37
Tablo 4.14: Kullanıcıların KBB halk kütüphanesi hizmetlerinden memnun olup olmadıkları sorusuna alınan yanıtların dağılımı.....	37
Tablo 4.15: Kullanıcıların KBB halk kütüphanesinde kendilerini rahat hissedip hissetmedikleri sorusuna alınan yanıtların dağılımı.....	37
Tablo 4.16: Kullanıcıların okuma alışkanlığına KBB halk kütüphanesinin bir katkısı olup olmadığı sorusuna alınan yanıtların dağılımı.....	38
Tablo 4.17: Kullanıcıların KBB halk kütüphanesinde yapılan etkinliklerden haberlerinin olup olmadığı sorusuna alınan yanıtların dağılımı.....	38
Tablo 4.18: Kullanıcıların KBB halk kütüphanesine rahat ulaşım ulaşamadıkları sorusuna alınan yanıtların dağılımı.....	38
Tablo 4.19: Kullanıcıların KBB halk kütüphanesine nasıl ulaştıkları sorusuna alınan yanıtların dağılımı.....	39
Tablo 4.20: Kullanıcılara yöneltilen KBB halk kütüphanesine ulaşımın sorun olup olmadığı sorusuna alınan yanıtların dağılımı.....	39

Tablo 4.21: Kullanıcılara yöneltilen kütüphanenin konumundan uzak ya da yakın oluşundan etkilenip etkilenmedikleri sorusuna alınan yanıtların dağılımı.....	39
Tablo 4.22: Kullanıcılara yöneltilen kütüphane sayısının yeterli olup olmadığı sorusuna alınan yanıtların dağılımı.....	40
Tablo 4.23: Kullanıcıların kütüphane içinde ya da dışında istedikleri başka hizmet olup olmadığı sorusuna alınan yanıtların dağılımı.....	40
Tablo 4.24: Kocaeli halkından (KH) seçilen deneklerin cinsiyet dağılımı.....	41
Tablo 4.25: KH içerisinden seçilen deneklerin yaş dağılımı.....	42
Tablo 4.26: KH içerisinden seçilen deneklerin eğitim düzeyi dağılımı.....	42
Tablo 4.27: KH içerisinden seçilen deneklerin meslek dağılımı.....	43
Tablo 4.28: KH içerisinden seçilen deneklerin ailelerinin eğitim düzeyi dağılımı.....	43
Tablo 4.29: KH içerisinden seçilen deneklerin aylık kazanç dağılımı.....	43
Tablo 4.30: KH içerisinden seçilen deneklerin kullanmış oldukları kütüphane olup olmadığı sorusuna alınan yanıtların dağılımı.....	44
Tablo 4.31: KH içerisinden seçilen deneklerin bilgiye ulaşma şekilleri dağılımı.....	44
Tablo 4.32: KH içerisinden seçilen deneklerin KBB halk kütüphanesine gitme sıklığı dağılımı.....	45
Tablo 4.33: KH içerisinden seçilen deneklerin KBB halk kütüphanesini kullanmayı tavsiye eden olup olmadığı sorusuna alınan yanıtların dağılımı.....	45
Tablo 4.34: KH içerisinden seçilen deneklerin KBB halk kütüphanesinde yapılan etkinliklerden haberi olup olmadığı sorusuna alınan yanıtların dağılımı.....	45
Tablo 4.35: KH içerisinden seçilen deneklere yöneltilen halk kütüphanesinde aranılan kaynağa rahat ulaşabilmenin önemli olup olmadığı sorusuna alınan yanıtların dağılımı.....	46
Tablo 4.36: KH içerisinden seçilen deneklere yöneltilen halk kütüphanesine rahat ulaşabilmenin önemli olup olmadığı sorusuna alınan yanıtların dağılımı.....	46
Tablo 4.37: KH içerisinden seçilen deneklere yöneltilen KBB halk kütüphanesine ulaşımın sorun olup olmadığı sorusuna alınan yanıtların dağılımı.....	47
Tablo 4.38: KH içerisinden seçilen deneklere yöneltilen halk kütüphanesinin uzak yada yakın oluşunun kullanımı etkileyip etkilemeyeceği sorusuna alınan yanıtların dağılımı.....	47
Tablo 4.39: KH içerisinden seçilen deneklere yöneltilen halk kütüphanesi sayısının yeterli olup olmadığı sorusuna alınan yanıtların dağılımı.....	47
Tablo 4.40: KH içerisinden seçilen deneklere yöneltilen halk kütüphanesinin içinde yada dışında verilmesini istediği başka hizmetlerin olup olmadığı sorusuna alınan yanıtların dağılımı.....	48

ŞEKİLLER

Şekil 4.1: Kocaeli il ve ilçe sınırları.....	21
Şekil 4.2: Nunsthorpe Public Library (Nunsthorpe Halk Kütüphanesi).....	26
Şekil 4.3: Kullanıcı çeşitliliği.....	27
Şekil 4.4: KBB Halk Kütüphanesi Girişi.....	28
Şekil 4.5: KBB Halk Kütüphanesi.....	29
Şekil 4.6: Troy Public Library-Library Parking.....	30
(Troy Halk Kütüphanesi-Kütüphane Otoparkı)	

KISALTMALAR

KTB	: Kültür ve Turizm Bakanlığı
KYGM	: Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
TDK	: Türk Dil Kurumu
TKD	:Türk Kütüphaneciler Derneği
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
KBB	: Kocaeli Büyükşehir Belediyesi
KİKTM	:Kocaeli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü
DAGM	: T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü
ÖİB	: T.C Başbakanlık zrller İdaresi Başkanlığı
IFLA	: International Federation of Library Associationand Institutions (Kütüphane Kurum ve Enstitüleri Uluslararası Federasyonu)
UNESCO	: United Nations Educational, Scientificand Cultural Organization (Birlesmis Milletler Egitim, Bilim ve Kültür Kurumu)
BM	:Birleşmiş Milletler
BTT	: Bilgi Toplumu Teknolojileri
BİT	: Bilgi İletişimi Teknolojileri
TTD	: Toplu Taşıma Durağı
TT	: Toplu Taşıma
BAU	: Bahçeşehir Üniversitesi
KH	: Kocaeli Halkı
HKM	: Haliç Kongre Merkezi
NPL	:Nunsthorpe Public Library (Nunsthorpe Halk Kütüphanesi)
TPL	:Troy Public Library (Troy Halk Kütüphanesi)

1.GİRİŞ

Bilginin dünü bugünü ve yarınını paylaşmak için ortamlar yaratılmıştır. Bu ortamlardan biride kütüphaneler olmuştur. Kütüphane, toplulukların eğitim, kültür ve bilgilenme sürecine katkıda bulunmuştur. Halk kütüphaneleri de birey ve grup ayırt etmeksizin yerel topluluğun bilgiye ulaşmasında, bireylerin demokratikleşmesinde büyük rol oynamışlardır. Bilgi topluluklara farklı yollarla ulaşmıştır. Kimi bilgi ezberlenmiş, kimi kazılmış, kimisi de yazılmıştır. Bilgiyi elinde bulunduran insanlar diğerler insanlardan hep bir adım önde olmuş ve söz sahibi olmuşlardır. Bu çalışmanın amacı, halk kütüphanelerinin toplumun bilgilenmesindeki rolünü ortaya koyarak, mevcut durumda bu rolü ne ölçüde yerine getirebildiğini kullanılabilirlik ve erişebilirlik açısından değerlendirmek.

Daha önce yapılan çalışmalarda halk kütüphanesinin mekânsal tasarımı, kaynak seçimi, ödünç verme hizmeti, kullanımı vs. konularda çalışmalar yapılmış ancak içsel ve dışsal erişebilirliğin kullanım etkinliğine etkisi konusu bu çalışmada ilk defa ele alınmıştır.

Halk kütüphaneleri bilginin topluma yayılmasında stratejik kurumlardır. Amacımız bu mekânların kullanılabilirliğini artıracak ve değişen teknoloji, kullanıcı istek ve gereksinimleri doğrultusunda kullanışlı binalar yapacak ya da mevcut binaları kullanışlı ve erişebilir hale getirecek öneriler sunarak halk kütüphanelerine işlev kazandırmak.

Ülkemizde bulunan halk kütüphaneleri gelişen dünya ve değişen teknoloji karşısında hazırlıklı olması hem yapısal hem de akılsal reformlarla mümkün olmaktadır. Kullanılabilir, erişilebilir ve engelsiz halk kütüphaneleri için kaliteli hizmet sunumu yanında mimari tasarıma da önem verildiği sürece bu kurumlar ayakta kalır ve yerel topluluğun bilgiye ulaşması sürecinde rol oynar.

Bu çalışmada, güçlü bir literatür taramasının yanında halk kütüphanesi kullanıcıları ve halk üzerinde yapılan anket yöntemi ışığında aşağıda verilen sorulara yanıt aranacaktır.

1. Yerel topluluğun bilgiye ulaşmasında halk kütüphanelerinin rolü ne düzeyde?

2. Bilgi merkezi olan halk kütüphanesinin önemi nedir?
3. Toplumun gelişimi ve demokratik katılım sağlamasında bilgi önemli midir?
4. Halk kütüphanesinde verilen bilgi hizmeti yeterli mi, değilse sebepleri neler?
5. Halk kütüphanesini halk yeterince kullanıyor mu?
6. Halk kütüphanesi kullanımında erişebilirlik faktörü önemli midir?
7. Halk kütüphanesine erişiminde kütüphaneye ulaşım, ücretsiz otopark, engelli girişi gibi sunmuş olduğu kullanımı kolaylaştırıcı hizmetler var mı?

Yerel topluluğun bilgiye ulaşmasında halk kütüphanelerine erişilebilirliğin rolü hakkında bilgi sahibi olacağımız bu çalışmada, ülkemizin bilgi toplumu olma yolunda büyük öneme sahip olan halk kütüphanelerinden biri olan Kocaeli Büyükşehir Belediyesi (KBB) Halk Kütüphanesi incelenecektir. Kullanıcılar ve halk üzerinde yapılan anket çalışmasıyla da kullanılabilirliği ölçülecektir.

Bu çalışma 5 bölümden oluşmaktadır.

Giriş bölümünde, bilginin oluşum süreci, halk kütüphaneleri genel olarak tanımlanmış, araştırma ile ilgili literatür taraması, veri ve yöntemler yer almıştır.

İkinci bölümde, bilgi ve halk kütüphaneleri ayrıntılı olarak ele alınmış, topluluğun bilgiye erişim hakkı, halk kütüphanesinin misyonunu, demokratik yaşama katkısını, eğitim ve kültüre katkısı ile birlikte dünyadaki gelişimini görmekteyiz.

Üçüncü bölümde, Türkiye de halk kütüphanelerinin tarihini, amacını, verilen hizmetleri, kurumsal yapısını ve yapısal unsurlarını tanıyacağız.

Dördüncü bölümde, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Halk Kütüphanesine Kullanım Etkinliği ve Erişebilirlik Açısından Genel Bir Bakış başlığı altında Kocaeli'nin nüfus dağılımı ve niteliklerini, halk kütüphanelerinin dağılımını, KBB Halk Kütüphanesi ile ilgili tanıtım ve verilere ulaşacaksınız. Ayrıca çalışmanın odağını, halk kütüphanesini erişebilirlik açısından analiz ederek, halk kütüphanesinin kullanım etkinliği ve

erişebilirliğini kullanıcılara ve farklı yaş gruplarından halka sorarak anket yöntemi ile değerlendirilmiştir.

Beşinci bölümde ise sonuç, değerlendirme ve öneriler kısmı ile yapılan çalışma özetlenmiş, amaç ve hedefler doğrultusunda halk kütüphanesi kullanımı ve erişebilirliği ile ilgili genel bir değerlendirme yapılmıştır. Konu ile ilgili yapılabilecek farklı çalışmalar için öneri yapılmıştır.

1.1 LİTERATÜR TARAMASI

Çalışmanın hazırlanmasında ve ortaya konulan varsayımların kanıtlanması için yapılan literatür taraması aşağıdaki basılı ve elektronik kaynaklardan yapılmıştır:

Türkiye Bibliyografyası

Türkiye Makaleler Bibliyografyası

T.C. Devlet Yayınları Bibliyografyası

Türk Kütüphaneciliği Dizin (1984-2010)

Milli Kütüphane Çevrimiçi Katalogu

Ankara Üniversitesi Çevrimiçi Katalogu

T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi ve Osmanlı Arşivi Çevrimiçi Katalogları

T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Çevrimiçi Katalogu

T.C. Başbakanlık Mevzuat Bilgi Sistemi

T.C. Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu Çevrimiçi Katalogu

YÖK Tez Veritabanı

T.C. Kocaeli Valiliği

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı - Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Kocaeli İl Milli Eğitim Müdürlüğü

KBB Halk Kütüphanesi

Elektronik Kaynaklar – Google, Yandex, Yahoo

Bahçeşehir Üniversitesi Tezli Yüksek Lisans Programları Tez Yazım Kılavuzu 2012

1.2 VERİ VE YÖNTEM

Halk kütüphanelerinin toplumsal rolünü ele aldığımız bu çalışma, bilgi çağında toplum tarafından bilginin talep edilme düzeyinin; toplumun gelişimine, demokratikleşme sürecine doğrudan etkisi sebebiyle büyük önem taşımaktadır. Atatürk'ün hedef göstermiş olduğu muasır medeniyetler düzeyine ulaşmanın olmasa olmazı bilgi, özellikle Avrupa Birliği sürecindeki ülkemiz için bir çağdaşlaşma ölçütüdür.

Halk kütüphaneleri politik davranmayan, topluluğun genelinin ihtiyaçlarına cevap veren bilgi merkezleri olması sebebiyle sorgulayan, araştıran, bilgiye ulaşmak isteyen beyinlere hizmet verir. Gelişmişlikle bilgiye erişebilmek birbiriyle paralellik gösterir.

Bu araştırma kütüphanenin topluma, toplumun kütüphaneye nasıl bakması gerektiği ve şu an bu ilişkinin ne düzeyde olduğu sorusuna cevap araması sebebiyle önemlidir. Bilgi edinme ve halk kütüphanesi arasındaki ilişki irdelenmekle beraber, halk kütüphanesini genel hatlarıyla inceleyip, kullanımına ve erişimine odaklanacağız. Gelişmiş ülkelerde kütüphane kullanımı ve örnek çalışmalara göz atacağız.

Bu çalışmada ciddi bir literatür taraması yapmakla kalmayıp, anket tekniği ile de genel bir kullanım değerlendirmesi yapılacaktır.

Anket tekniği: Kişi ve grupların bir konu veya kendileri hakkında önceden hazırlanmış bir formun sorularına yazılı cevap vermeleri olarak tanımlanabilir. Anket; fikirler, inanışlar, bireysel yaşantılar ve önerilerle ilgili bilgilerin elde edilmesi için en uygun bir yol olarak görülmektedir. Anket tekniğinin eğitim ve kültür araştırmalarının gelişmesine büyük katkı sağlamıştır. Ankette isim bulunmadığı için alınan sonuçlar görüşmeye göre daha objektiftir. Doğru bir anket hazırlayabilmek için, konunun, amacın, evren ve örneklemin tam olarak bilinmesi, anketi cevaplayan kişilerin eğitimi, sosyal, ekonomik özelliklerinin yanında özel durumlarının da iyice kavranması gerekir. Anket şekil bakımından açık uçlu (doldurmalı) ve kapalı uçlu (çoktan seçmeli) olmak üzere iki şekilde hazırlanabilir (Arslanoğlu [tarih yok], s. 14).

2. BİLGİ - HALK KÜTÜPHANESİ İLİŞKİSİ

2.1 BİLGİNİN TANIMI VE OLUŞUM SÜRECİ

Bilginin tanımını TDK (2013), “Bilgi, insan aklının erebileceği olgu, gerçek ve ilkelerin bütünü, bili, malumat” şeklinde açıklamıştır.

Haberleşmenin, karşılıklı fikir alış verişinin hayatımıza girmesi ile kişisel anlamda özümşenen, öğrenerek denenerak kazanılan ve mantıksal süzgeçten geçtikten sonra kanaat sonucu kesinleşen, işlevsel hale gelen ve fark yaratan “bilgi” ortaya çıkmıştır. Bu anlamıyla uluslar arası literatürde şimdilik “knowledge” olarak karşılığını görebildiğimiz “bilgi” yeni teknolojilerin beraberinde getirdiği bilgiye dayalı iletişim çağına geçişle birlikte istihbari bir içerik de kazanmıştır (Gülle 2010, s. 595).

Toplumsal bir varlık olan insan, gerek kendisini geliştirebilmek gerekse çevresini kontrol edebilmek amacıyla sürekli bir etkinlik içerisinde. İnsanın yaşamış olduğu ortama uyum sağlayabilmesi, doğayla ve diğer insanlarla olan ilişkilerini devam ettirebilmesi için bilgiye ihtiyaç duymaktadır (Uçak 1997, s. 315).

Tanımlardan anlaşılacağı üzere kendisini, yaşadığı toplumu ve yaşamış olduğu çevreyi tanımaya çalışan birey, bilgiye ihtiyaç duymuş, onu edinmiş ve devamında da paylaşmıştır. Hiç bitmeyen bilgi açlığı birey için yeni şeyleri tanımayı, merak etmeyi, araştırmayı ve keşfetmeyi de beraberinde getirmiştir.

2.2 HALK KÜTÜPHANESİ

Halk kütüphanesi, insanlığın bilgi ve kültürdeki başarısını değerlendirmede sürekli ve ömür boyu süren bir işlem olan evrensel eğitime demokrasinin duyduğu inancın uygulamalı bir göstergesidir. Aynı zamanda halk kütüphanesi, insan düşünce ve fikirlerinin kaydının ve yaratıcı hayal gücünün ifadesinin herkesçe özgür bir biçimde kullanılmasını ve paylaşılmasını sağlayan temel araçtır (IFLA 1986, s.57).

Halk kütüphanesi, herkesin yararlanması için yazılı, basılı, görsel-işitsel ve çizgisel her türlü bilgi kaynağını sağlayan, barındıran, düzenleyen ve en elverişli yararlanma ortamını yaratacak araçları ve yöntemleri kullanarak kullanıcıya ulaştıran kuruluştur (KTB 2012).

Halk kütüphanesi, eğitim, kültür ve bilgi için dil, din, ırk, cins, yaş, milliyet, eğitim, kültür, sosyo-ekonomik düzey ve politik fark gözetmeden bilgi materyalleri kullanılarak kültür ve bilgiyi insanlığın hizmetine ücretsiz sunan, tüm topluma hitabeden, toplumun ekonomik, sosyal, eğitsel, kültürel ve teknolojik kalkınmasına yardımcı olan, kar amacı gütmeyen demokratik kuruluşlardır (Sağlamtunç 1994, s.149).

2.3 BİLGİ TOPLUMUNDA HALK KÜTÜPHANESİNİN MİSYONU

Bilgi edinme, özgürlük, refah, toplumun ve bireylerin sosyalleşmesi temel insani haklardır. Bilgi toplumunda halk kütüphaneleri bireyin sağlıklı ve güvenilir bir şekilde bilgiye ulaşmasını sağlar ve gerçekleştirdikleri hizmetler ile eğitime ilişkin temelleri, araştırma için kolaylıkları, sosyal ve kültürel mirasın korunmasını ve toplumsal gelişmenin gerçekleşmesine katkı sağlar (Atılğan 2003, ss. 381-385).

Bilgiye dayalı bir dönüşüm sürecinin hakim olduğu, sürekli eğitimin ön plana çıktığı, bilgi teknolojilerinin günlük yaşamın parçası haline geldiği bilgi toplumunda, ekonomik imkanları sınırlı bireylerin bu yeni dünya düzenine adapte edilebilmeleri ve onun bir parçası haline gelebilmeleri için kendilerine bir takım olanaklar sunulmalıdır. Bilgi toplumunda demokratik düzenin sağlıklı biçimde sürdürülebilmesi bir zorunluluktur. 25 Haziran 1998'de Gençlik ve Medya Komitesi'nin Avrupa Parlamentosu'na sunduğu "Modern Dünyada Kütüphanelerin Rolü" başlıklı raporun eklerinden birinde ifade edildiği gibi "kütüphanelere yatırım yapmak, demokrasiye ve eşitliğe yatırım yapmaktır." (Aslan 2000, ss. 213-214).

Burada halk kütüphaneleri toplumun geçmişini, bugününü ve yarınını birbirine bağlayan köprü vazifesi görmüştür.

Şahin'in (2007, ss. 37-38) açıkladığı gibi:

Bilgi teknolojilerinin hızla gelişimi, bu gelişmelere aynı hızda ayak uydurabilecek bir toplum yapısını gerektirmektedir. Daha çok gelişmiş ülkelerin ulaştığı olduğu ve henüz sanayileşme sürecini tamamlamış olmasa da geliştirmekte olan ülkeleri de etkisi altına alan bilgi toplumu aşamasında, ekonomik politika önceliklerinin bilgi üretimi ve kullanımı yönünde oluşturulması önem kazanmaktadır. Bilgi toplumu aşamasına ulaştığı birçok gelişmiş ülkede ulaşılan gelişmişlik düzeyinin sürekliliğinin korunması amacıyla, giderek bilime, teknolojiye ve insana yatırım unsuru eğitime daha fazla önem verilmektedir. Türkiye'nin ve diğer geliştirmekte olan ülkelerin uluslararası alanda gelişmiş ülkelerle aralarındaki gelişmişlik farkının daha fazla açılmaması, ulusal alanda ise kalkınmanın sağlanması açısından, bu ülkelerin bilgi toplumundaki gelişmelere ne ölçüde uyum gösterdikleri önemlidir. Bu noktada halk kütüphanelerinin önemi ortaya çıkmaktadır. Kullanıcılarını bilgiye özendirerek, onlara bilgiye erişim aşamasında gerekli desteği vererek ve en önemlisi bu sürecin zevkli bir şekilde yaşanmasını gerçekleştirip bilgiye gereksinimin sürekliliğini sağlayarak nitelikli bireyler yaratmayı amaçlayan bu kurumlar gerçekte bireyleri yaşam boyu öğrenmeye motive ederek bulunduğu toplumun var olması, gelişmesi ve ilerleyebilmesi adına büyük bir sorumluluk yüklenmektedir.

Toplum bilgiyle şekillenir, büyür ve devamlılığını sağlar. Bilgiye ev sahipliği yapan merkezlerden olan halk kütüphanesi yerel topluluğun bilgiye ulaşmasında, sosyo-ekonomik gelişiminde ve eğitimin tamamlayıcı bir unsuru olması sebebiyle oldukça önemli ve hayatidir.

2.4 HALK KÜTÜPHANESİNİN DEMOKRATİK YAŞAMA KATKISI

Bilgi edinmek, sorgulamak, eleştirmek, yorum yapmak, hesap sormak veya hesap vermek demokratik yaşamda temel insan haklarıdır. Hiçbir birey bir başkasının fikirlerinin esiri olamaz, kendi fikrine de esir edemez. Ancak saygı duyar ve saygı bekler. Bu bağlamda yönetenler halka bilgi edinme mekânlarını bir bireyi diğerinden ayırt etmeksizin sağlamalıdır.

Fırsat eşitliği veren, hiçbir sınıf, grup farkı gözetmeksizin serbestçe kullanılabilen demokratik kuruluşlardır halk kütüphaneleri. Halk kütüphaneleri sayesinde bilgiye ulaşan, çeşitli bilgilerle donanmış olan toplum bireyleri, demokratik haklarını özgürce kullanabileceklerdir (Sağlamtunç 1994, s. 149).

Araştırma yapan ve eleştirici yetenekleri ile değerlendirme güçleri geliştirmekte olan toplum bireyleri, bilinçli toplum olma yolunda ve toplumsal kalkınmanın sağlanarak

demokratik bir toplum oluşturmada gerekli bireylerdir. Bu bireylere de gereksinim duydukları bilgileri en kolay şekilde ve fırsat eşitliği içinde verebilen kurumlar halk kütüphaneleridir. Bu kurumlar bireyin eğitim durumuna, cinsiyetine, yaşına, ırkına vb. bakmaksızın her bir bireye eşit olarak kendisini geliştirmesi için gereken araçları sağlamak amacını taşırlar. Özellikle güncel konularda bireye en çabuk ve en kapsamlı doğru bilgiyi sunmak, sosyalleşmesi, boş zamanlarını kitap ve diğer iletişim araçlarıyla değerli bir şekilde kullanmasında rol oynamak, bu yollarla da bireyi rahatlatmak, dinlendirmek ve eğlendirmek gayesindedirler. Bütün bu amaçlardaki asıl hedefin ise bireyler için hayatın her alanında gereken bilgi gereksinimi için yaşamları boyunca başvuracakları başlıca bilgi kaynağı olmasıdır (Şahin 2007, s. 11).

Avrupa Birliği'ne üye olmak isteyen Türkiye, AB ülkelerinin her alandaki standartlarına ulaşmak için yoğun bir çaba içerisinde. Sosyal, politik, ekonomik, bilimsel vb. alanlardaki bu çabaların demokratik bir toplumun oluşturulmasında en önemli kurumlardan biri olan halk kütüphanelerine henüz yansımadağı bir gerçektir. Avrupa'nın eriştiğı uygarlık düzeyinin yakalanıp sürdürülebilmesi, okuyan, yazan, tartışan bir toplumun oluşturulması ile mümkündür. Bunun en önemli araçlarından biri; AB ülkelerindeki standartlarda hizmet verebilecek, kaliteli, yaygın ve örgün eğitimi destekleyebilecek, teknolojik altyapısı gelişmiş modern halk kütüphanelerinin ülke çapında yaygınlaştırılmasıdır (Onat Öz 1997).

Avrupa Birliği (AB) ülkelerinde halk kütüphanelerinin demokratik katılımıçılığı destekleyecek ve hiçbir ayrımcılık yapılmadan engelli insanlar, çocuklar ve genç insanlar, yaşlı insanlar, işsiz insanlar, uyuşturucu bağımlıları, evsiz kişiler, mülteciler tutuklular, göçmenler, etnik ve kültürel azınlıklar, okuldan erken ayrılmış kişiler, hakları ile bilgiler yönünden tüm yurttaşlar yaşam boyu öğrenme için tüm gereksinimi olanlar, kırsal nüfus, yoksul insanlar gözetilerek yeni bilgi toplumu teknolojilerine (BTT) dayalı hizmetleri geliştirip sunduğı takdirde önemli bir bilgi merkezi haline geleceğı düşünülmektedir. Halk kütüphanelerinin bu konudaki değerine dikkat çeken ülkelerde verilen hizmetler şöyledir: Finlandiya'da Tampere Halk Kütüphanesi halka erişim ve eğitim olanakları verirken otobüs ile internet bağlantısı imkânı verir. Letonya'da Daugava Shoreline Kütüphane Federasyonu okullar ve yerel yönetimlerle

geniş çapta işbirliği yapmaktadır. Kütüphaneciler elektronik kaynakların kullanımı konusunda eğitim verirler. Litvanya’da Utena halk kütüphanesi bölgesel bir portal yaratmış bölgedeki bütün internet kaynaklarını toplayarak topluluk için iletişim olanakları sağlamıştır. İngiltere ve İspanyada bir kütüphaneciye sor “Prefunte, Las bibliotecas responden” (“sor, kütüphaneler cevaplasın”) e-posta yoluyla üye halk kütüphanelerine bağlanarak halk bilgi hizmeti almaktadır (Pulman İlkeleri El Kitabı 2002).

2.5 HALK KÜTÜPHANESİNİN EĞİTİM VE KÜLTÜRE KATKISI

Eğitim ve kültürü destekleyici rol üstlenen, eğitim ve öğretime olumlu katkıda bulunan bilgi merkezlerinden birisi de halk kütüphaneleridir. Kütüphanelerin kurulmasının temelinde bireylerin bilgilenebilmesi, bilgi ihtiyaçlarının karşılanması, bilgiye erişmesi, eğitimine yardımcı olması ve kültürel gelişimine katkıda bulunması yatmaktadır.

Bu durumu IFLA (1986, s.59), “Halk kütüphanesi, içinde bulunduğu toplumun en önemli kültürel ve sosyal bilgi merkezlerinden birisidir.” şeklinde açıklamıştır.

Halk Kütüphaneleri, halkın eğitsel, kültürel, bireysel ve toplumsal gelişimine katkı sağlar. Başta çocuklar olmak üzere, bölge halkında okuma kültürü ve kütüphane kullanma alışkanlığı yaratır ve güçlendirir. Öncelikle bulunduğu bölge olmak üzere, toplumun kültürel ve sosyo-ekonomik kalkınmasına destek sağlar. Kültürler arası diyalogu geliştirmeye katkı sağlar. Tüm yaş grupları için sanatsal, bilimsel, eğitici ve kültürel etkinlikler düzenler, mevcut etkinliklere katılım ve destek sağlar (KTB 2012).

UNESCO halk kütüphanesi bildirgesinde, “Bilgiye ulaşmada yerel geçiş kapısı olan halk kütüphanesi, yaşam boyu öğrenme, sosyo-kültürel kalkınma, bireyin ve toplumsal grupların gelişmesi için temel bir ortam sağlar” şeklinde açıklamıştır (Çev. Tonta1995).

Atılğan'ın (1991, ss. 69-72) açıkladığı gibi:

Kütüphanelerin işlevleri arasında bilgi kaynaklarını koruma, eğitim, araştırma, okuma alışkanlığı kazandırma, bilgiye kesintisiz rahat ve kolay ulaştırma en başta gelmektedir. Kütüphane türlerinin farklı işlevleri, farklı amaç ve hedef grupları olsa da, kütüphanelerin birleştikleri temel nokta şudur: Kütüphaneler, hizmet ettikleri grubun eğitim ve kültür seviyelerini artırmak, onların ihtiyacı olan bilgiyi en iyi ve en doğru şekilde sunmaktır. Eğitim ve öğretimin ayrılmaz bir parçası olan kütüphane kurumu ilerlemiş toplumlarda eğitime paralel olarak gelişmekte ve gerekli önemi görmektedir. Bu toplumlarda kütüphanenin eğitime desteği ve katkısı kabul edilmiş olup, kütüphanenin önemi anlaşılmakta, hizmet anlayışı bu yönde gelişmektedir. Öğretmen ile öğrenciyi birbirine bağlayan pedagojik ilişkilere ek olarak, öğretim süreci, öğrenme ve beceri kazanma olguları, çok sayıda belge yığınlarının varlığını ve bu belgelerde yer alan bilgilerin kullanılmasını gerektirir; yani, kütüphanelere ve bilgi merkezlerine duyulan ihtiyacı artırır. Bu da gösteriyor ki eğitim ve öğretim süreci, kütüphane tarafından sürekli etkilenmektedir. Bu kaçınılmaz bir olgudur. Çağdaş ve demokratik toplum olmanın doğal sonucudur. Eğitim ve kültür yaşamının ilk yıllarından başlayarak eğitim öğretim çağı içinde ve hayat boyunca devam eder. Çeşitli eğitim ve iletişim araçlarından yararlanarak devletçe düzenlenen programlar çerçevesinde yapılan eğitim ve kültürel etkinlikler yaşam boyu öğrenmenin bir parçasıdır. Eğitimin her kademesinde kütüphane etkili rol oynar. Modern eğitim anlayışı artık öğrencileri araştırma yapmaya ve bilgiye hızlı ulaşmaya yönelmektedir. Kütüphaneler, eğitimi desteklemekle birlikte buldukları çevrenin birer eğitim, kültür ve araştırma merkezi durumundadır.

Halk kütüphanelerini eğitim ve kültürden uzak tutmak, eğitim ve öğretimi, kütüphanenin gücünden ve desteğinden mahrum bırakmak demektir. Kütüphaneler bir eğitim kurumunun ayrılmaz bir parçası, olmazsa olmazıdır. Halk kütüphanelerinin üstlenmiş olduğu bu misyon görmemezlikten gelinmemeli; halk kütüphaneleri yaygınlaşmalı, okullar ve üniversiteler dahil tüm eğitim kurumları ile birlikte halkın yaşadığı tüm mekanlarda kütüphaneler kurulmalı, hem devlet hem de özel teşebbüs eliyle de desteklenmelidir.

2.6 DÜNYADA KÜTÜPHANESİNİN GELİŞİMİ

Antikçağ olarak adlandırılan çağda kütüphaneler, günümüzde benzeri işlevlere sahip çeşitli amaçlar göz önünde tutularak yapıldıkları için buna göre gelişim göstermişlerdir. Bu kütüphaneler dinsel kurumlara ya da eğitim kurumlarına bağlı olmuşlardır. Ancak bazı kütüphaneler tapınak gibi dinsel kurumlara bağlı olmakla beraber, aynı zamanda halka açık olmaları nedeniyle bu günkü halk kütüphaneleri gibi hizmet vermişlerdir. Örneğin, Roma kütüphaneleri (Yıldız 2003, s. 311).

Dünyada bilinen ilk kütüphane, Asur ve Babillilerin kurmuş olduğu Asurbanipal-Ninova Kütüphanesidir. Kaynaklara göre Asurbanipal İ.Ö. 668-627 yılları arasında hüküm sürmüş son büyük Asur kralıdır ve Ninive'de Ortadoğu'nun ilk sistematik kitaplığını kurmuştur. Kütüphane olduğu kesinlikle kanıtlanabilen, dünyanın ilk kütüphanesidir. Asurbanipal' in tarihteki önemi bilim, sanat ve din gibi konulara duyduğu ilgi sonucunda gerçekleştirdiği işlerden kaynaklanır. Ninive' de, Ortadoğu'nun sistemli biçimde toplanıp kataloglanmış ilk kitaplığını kurmuştur. Bu kitaptan günümüze kalan yaklaşık 20.720 tablet İngiltere müzesindedir (Aktiffelsefe 2012, s. 7).

19. yüzyılda kütüphaneler materyal olarak zenginleşmeye başlayacaktır. Kitabın yanında kitap dışı materyal olarak adlandırılan film, slayt, plak, mikrofilm gibi materyallerde yerini alır. Bu materyaller özellikle engelli insanlara kolaylık sağlar. Görme engelli insanlar dinleyerek bilgi sahibi olma olanağı bulurlar. Okuma yazma bilmeyen insanlar konferans, demonstrasyon, sergi gibi etkinliklerle bilgilenme ihtiyaçlarını giderebilmişlerdir.

20. yüzyılda bilimsel ve endüstriyel alanlardaki gelişmelere bağlı olarak kaynaklardaki hızlı artış, literatüre erişim sorununu da beraberinde getirir. Kaynaklara kolay erişim için referans ve bibliyografyalar hazırlanmaya ve danışma hizmeti verilmeye başlanmıştır (Tonta 1982, ss. 121-123).

Günümüzde kütüphanecilik alanındaki gelişmelere bakacak olursak, iletişim teknolojisi ve mikro-elektronik alanında yaşanan gelişmelere paralel olarak bilgi edinme hızında ve bilginin bir yerden başka bir yere aktarılmasında müthiş ilerleme kaydedilmiştir.

3. TÜRKİYEDE HALK KÜTÜPHANESİ

3.1 TÜRKİYEDE HALK KÜTÜPHANESİNİN TARİHİ

KYGM' nün (2013),ülkemizin halk kütüphanesi tarihi ile ilgili yaptığı açıklamada:

Ülkemizin 900 yıllık bir kütüphane geleneği vardır. İlk kütüphaneler, Anadolu'da ilk Beylikler ve Anadolu Selçuklulari döneminde kurulmuş, Osmanlılar tarafından geliştirilmiştir. Osmanlı İmparatorluğu döneminde kütüphaneler camii, medrese ve vakıfların birer parçası olarak meydana gelmiştir. Vakıfların bağışlar yoluyla kurduğu bağımsız kütüphaneler daha sonraki dönemlerde görülmeye başlanmıştır. Bu anlamdaki ilk kütüphane Köprülü Fazıl Ahmet Paşa tarafından İstanbul'da 1678'de kurulan Köprülü Kütüphanesi'dir. İmparatorluk geliştikçe kütüphaneler sadece İstanbul'da değil, Anadolu'nun diğer şehirlerinde de kurulmaya başlamıştır. Devlet yetkilileri veya dini liderler tarafından vakıflar aracılığıyla kurulan bu kütüphanelerden bazıları halen koleksiyonlarıyla birlikte varlıklarını sürdürmektedirler. 1884'de Kütüphane-i Osmaniye olarak kurulan ve halen Beyazıt Devlet Kütüphanesi olarak hizmet vermekte olan kütüphane, Osmanlı döneminde devlet eliyle kurulan ilk kütüphane olup Kültür ve Turizm Bakanlığına bağılı olarak hizmet vermektedir.

Cumhuriyet döneminde kütüphanecilik alanındaki çalışmalar hızla artmıştır. Yurtdışında kütüphanecilik eğitimi alan kişiler, Türkiye'deki çağdaş kütüphaneciliğin kurucuları olmuşlar, üniversitelerde 1954'ten sonra lisans ve lisansüstü eğitim veren kütüphanecilik bölümleri açılmıştır.

Cumhuriyetin ilanından sonraki dönemlere kısaca bakacak olursak, 1923-1946 yılları arasında Türkiye'de kütüphane kurma faaliyetleri genel olarak, devletin milli kütüphane adı ile kurduğu toplumsal bilinci besleyici bilgi kaynaklarını içeren kütüphaneler, çeşitli eğitim-öğretim ve kamu kurumları bünyesinde hizmete açılan kütüphaneler, daha önce medrese, cami, han, zaviye, türbe gibi; kanunlarla faaliyetleri yasaklanmış olan kurumların, mübadele veya göçlerle terk edilmiş veya Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ne bırakılmış mülklerin halk kütüphanesi olarak değerlendirilmesi şeklinde gelişmiştir. 1946-1963 yılları arasında Türkiye'deki kütüphaneler ile ilgili bir dizi resmi düzenleme yapılmış, meslek ve bilim dalı olarak konferans ve toplantılar düzenlenmiş. 1950'li yıllar, halk ve çocuk kütüphanelerinin açılmaya devam ettiği yıllar olmasının yanı sıra, kütüphaneler ile ilgili özellikle eğitim-öğretim alanında hukuki ve sosyal düzenlemelerin yapıldığı bir dönemi ifade etmektedir. 1963-1982 yılları arası genellikle eğitim-öğretim kurumları ile halk kütüphanelerinin ilişkileri üzerinde durulmuştur. Çeşitli kanunlar ve yönetmelikler çıkarılmıştır. Kalkınma planlarında eğitim-öğretim

alanında kütüphanelerin yaygınlaştırılması için ciddi adımlar atılmıştır. 1985-1990 yılları arasında halk ve çocuk kütüphanelerinin nicelik ve içerik açısından istenilen seviyeye getirilmesi için gerekli adımlar atılmıştır. 1990'ların başında dünyadaki ekonomik, sosyal, siyasi ve kültürel yapıyı değiştiren bilgi-iletişim teknolojilerine yönelik olarak hazırlanan bir bakış açısı kullanılmıştır (Anameriç 2008, ss. 130-165)

21. yüzyıl başlarında bilgi iletişim teknolojilerinin (BİT) yaygınlaştığı ve bilgi edinme araçlarının hızla arttığı görülmektedir. Bilgi merkezlerinin hızla artması ve bilgiye ulaşmanın diğer teknolojilerle daha hızlı sağlanması halk kütüphanelerinin kullanımını etkilemektedir. Türkiye'de halk kütüphanelerinin etkinliğini yitirmemesi için kullanımı kolaylaştırıcı ve özendirici önlemler alınmaktadır.

3.2 TÜRKİYEDE HALK KÜTÜPHANESİNİN AMACI

Halk kütüphanesinin amacı, yetişkinlere ve çocuklara yaşadıkları zamanla iletişimlerini sürdürme, kendilerini sürekli eğitime, bilim ve sanattaki gelişmeleri izleyebilme olanağını sağlamak. İnsanların fikirlerini oluşturmaya, yaratıcı ve eleştireci yeteneklerini, değerlendirme güçlerini geliştirmeye yardımcı olur (IFLA 1986, s. 58).

Halk kütüphaneleri, halkın kütüphane ile ilişkilerini artırarak okuma ve araştırma alışkanlığını geliştiren, düşünce ve bilgi ürünlerinin insanlar arasında paylaşılmasını sağlayan, çoğulcu demokrasi ve düşünce özgürlüğünün kaynağını oluşturan kuruluşlardır. Ayrıca her yaşta, her sosyo-ekonomik düzeyde, eğitim derecesinde, politik ve dini görüşte, insanların ayırım gözetilmeksizin ücretsiz ve serbestçe yararlandığı, toplumun sosyal kalkınmasına yardımcı olan kültürel, eğitici, dinlendirici ve eğlendirici etkinliklerin yapıldığı merkezlerdir (KYGM 2013).

Halk kütüphanelerinin amaçları arasında ömür boyu evrensel eğitime katkıda bulunmak, kültür ve bilimde düşünce ve fikir ürünlerini herkesin hizmetine sunan bilgi merkezi olmak, bilgilenmek için kitap ve diğer iletişim araçlarından yararlanmak, insanların sosyalleşmesi için kültürel etkinliklerde bulunmak gibi hedefler bulunmaktadır (Onat Öz 1997).

Tanımlamalardan da anlaşılacağı üzere halk kütüphaneleri, bireyin yaşadığı toplumda yerini ve önemini anlaması, hak ve ödevleri konusunda bilinçlenmesi açısından önem arz etmektedir.

3.3 TÜRKİYEDE HALK KÜTÜPHANESİNDE VERİLEN HİZMETLER

Halk kütüphaneleri bilgi kaynaklarına ulaşma, barındırma ve iletme hizmetini üstlenmiştir.

UNESCO'nun halk kütüphanesi bildirgesine (IFLA 1994, s. 5) göre:

Halk kütüphanesi hizmetlerinin özünde olması gerekli enformasyon, okuryazarlık, eğitim ve kültür ile ilgili en temel görevler ise şunlardır:

1. *Erken bir yaştan itibaren çocuklarda okuma alışkanlığını yaratma ve güçlendirme*
2. *Hem bireysel ve kendi kendine eğitimi hem de tüm seviyelerdeki resmi eğitimi destekleme*
3. *Kişisel yaratıcı gelişme için fırsatlar sağlama*
4. *Çocukların ve gençlerin hayal gücünü ve yaratıcılığını teşvik etme*
5. *Kültürel mirasın farkında olmayı, sanatın, bilimsel başarıların ve yeniliklerin değerini anlamayı geliştirme*
6. *Tüm performans sanatlarının kültürel anlatımlarına erişim sağlama;*
7. *Kültürler arası diyalogu geliştirme ve kültürel çeşitliliği hoş görme*
8. *Sözlü geleneği destekleme*
9. *Vatandaşların her tür topluluk bilgisine erişimini garanti etme;*
10. *Yerel girişimcilere, derneklere ve çıkar gruplarına yeterince enformasyon hizmetleri sağlama*
11. *Enformasyon ve bilgisayar okuryazarlığı becerilerinin geliştirilmesini kolaylaştırma*
12. *Tüm yaş grupları için okuryazarlık etkinliklerini ve programlarını destekleme ve bunlara katılma, gerekirse böyle etkinlikler başlatma.*

Türkiye'de halk kütüphanesi, kütüphane materyali seçme, sağlama, düzenleme ve kullanıcı hizmetine sunma, kütüphane materyalini kütüphane dışında kullanılmak üzere ödünç verme, kullanıcılar tarafından aranan, ancak kütüphanede bulunmayan materyali sağlama ya da kullanıcıları bu materyalin bulunduğu kütüphanelere yönlendirme, bulunduğu bölgenin kültürel, sosyal, tarihi ve ekonomik yapısı ile ilgili yerel derme oluşturma ve hizmete sunma, yerel girişimcilere ve yerel ekonomik gruplara bilgi gereksinmelerini karşılayacak bilgi hizmetlerinin organizasyonunu yapma, kullanıcı rehberliği ve danışma hizmeti verme, gerçek ve tüzel kişiler tarafından kurulmuş veya kurulacak olan halka açık özel kütüphanelerin teknik iş ve işlemlerine rehberlik etme,

tüm yaş grupları için sanatsal, bilimsel, eğitici ve kültürel etkinlikler düzenleme, mevcut etkinliklere katılım ve destek sağlama, kütüphane hizmetlerini geliştirme ve yaygınlaştırma amacıyla, çevresindeki diğer kamu kurumları, yerel yönetimler, eğitim, öğretim, kültür-sanat, sivil toplum kuruluşları ve gönüllü kişilerle işbirliği yapma, yerleşik kütüphane hizmetinden yararlanamayan yerleşim birimlerine gezici kütüphane aracı ile hizmet götürme hizmetlerini üstlenmiştir. Ayrıca, engelli, hasta, yaşlı ve eve bağımlı kişiler için uygun hizmetler sunar ve kadınlara yönelik pozitif ayrımcılığı desteklemek amacıyla özel hizmetler sunar (KTB 2012).

3.4 TÜRKİYEDE HALK KÜTÜPHANESİNİN KURUMSAL YAPISI

Günümüzde halk kütüphanesi kurulması merkezi yönetim, yerel yönetim ve özel teşebbüs eliyle yapılmaktadır. Merkezi yönetim çatısı altında tüm il ve ilçelerde halk kütüphanesi hizmeti verilmekte, yerel yönetimlerde halk kütüphanesi açabilmektedir. Türkiye’de halk kütüphanesi açılması kanunlarla belirlenir. Kanun koyucular bu işi merkezi ve yerel yönetim aracılığı ile yapılmasını belirlemişlerdir.¹

Yılmaz’ın (2005, s. 65) açıkladığı gibi:

Türk Halk Kütüphanesi Sistemini Etkileyecek Yasalar

1. *Kamu Yönetiminin Temel İlkeleri ve Yeniden Yapılandırılması Hakkında Kanun (Kanun no: 5227. Kabul tarihi: 15.7.2004. Cumhurbaşkanınca geri gönderilmiştir. www.tbmm.gov.tr)*
2. *Belediye Kanunu (Kanun no: 5393. Kabul tarihi: 3.7.2005.)*
3. *İl Özel İdaresi Kanunu (Kanun no:5302. Kabul tarihi: 22.2.2005.)*
4. *Büyükşehir Belediyesi Kanunu (Resmî Gazete Sayı no. 25531. 23.07.2004.)*

IFLA ve UNESCO, hazırladıkları halk kütüphanesi bildirgesiyle, eğitim, kültür ve enformasyon için yaşayan bir güç olan ve kadınlar ve erkeklerin bilinçleri aracılığıyla barışın ve manevi refahın beslenmesi ve büyümesi için temel bir etmen olan halk kütüphanesine inançlarını ilan etmektedir. IFLA ve UNESCO bu nedenle, halk kütüphanelerinin gelişimi ile aktif olarak ilgilenmesi ve desteklemesi için ulusal ve yerel yönetimleri teşvik etmektedir (IFLA 1994).

¹ 29.03.2013 tarihinde Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü Basın Halkla İlişkiler Koordinatörü Dide KARAŞAHİN ile yapılan görüşme.

3.4.1 Merkezi Yönetime Bağlı Halk Kütüphaneleri

Merkeziyetçi halk kütüphanesi sisteminde her halk kütüphanesi bazı ara birimler aracılığıyla ülkenin ulusal kültür ya da eğitim bakanlığına doğrudan bağlı olarak hizmet verir. Bu sistemde halk kütüphaneleri teknik ve idari olarak merkezi hükümetin sorumluluğunda olup, temel mali gelir kaynağı merkezi hükümet olup, denetim de ilgili hükümet ya da onun alt organları tarafından yapılmaktadır. Tüm yasal düzenlemeler merkezi hükümet tarafından yapılır (Yılmaz 2005, ss. 58-59).

Halk kütüphaneleri Bakanlığın veya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğünün önerisi ile Bakanlık tarafından açılır ya da kapatılır. Bu kütüphaneler çocuk, gezici, derleme, edebiyat müze, il halk, ilçe halk, özel ve şube kütüphaneleridir. Her il merkezinde bir il halk kütüphanesi müdürlüğü ile en az bir çocuk kütüphanesi; her ilçe ile büyükşehir sisteminin uygulandığı yerleşim birimlerinde nüfusa bakılmaksızın bir ilçe halk kütüphanesi müdürlüğü kurulur. Nüfusu 50.000'nin üzerinde bulunan il ve ilçelerde, her 50.000 kişi için bir şube kütüphanesi kurulur. Nüfus yoğunluğu fazla olan yerlerde ise 100.000 kişiye kadar bir şube kütüphanesi kurulur. Nüfusu en az 3.000 olan yerleşim birimlerinde bir şube kütüphanesi kurulur (KTB 2012).

3.4.1.1 İl halk kütüphanesi

İl Halk Kütüphanesi, il merkezinde kurulan ve varsa şube halk, çocuk ile edebiyat müze kütüphanelerinin bağlı olduğu kütüphanelerdir (KTB 2012).

3.4.1.2 İlçe halk kütüphanesi

İlçe Halk Kütüphanesi ilçe merkezinde kurulan ve varsa şube halk, çocuk ile edebiyat müze kütüphanelerinin bağlı olduğu kütüphanelerdir (KTB 2012).

3.4.1.3 Şube halk kütüphanesi

Şube Halk Kütüphanesi, semt, bucak, kasaba ve diğer yerleşim merkezlerinde il veya ilçe halk kütüphanesine bağlı olarak hizmet veren kütüphanelerdir (KTB 2012).

3.4.2 Yerel Yönetime Bağlı Halk Kütüphaneleri

Yerel yönetimlere bağlı halk kütüphanesi sisteminde yasa çıkarma, standartlar oluşturma ve denetim merkezi hükümet tarafından yapılır. Hizmetler doğrudan yerel yönetim yapar ve sorumlulukta yerel yönetimlerde (Yılmaz 2005, s. 59).

Yerel yönetimler ilgili kanun ve yönetmeliklerle halk kütüphanesi açma, işletme ve işletme yetkisine sahip olmuşlardır.

Büyükşehir, ilçe ve ilk kademe belediyeleri, Büyükşehir Belediyesi Kanunu (Kanun no:5216. Kabul tarihi:10.07.2004) büyükşehir, ilçe ve ilk kademe belediyelerinin görev ve sorumlulukları bölümü (madde 7-m) “Büyükşehir’in bütünlüğüne hizmet eden sosyal donatılar, bölge parkları, hayvanat bahçeleri, hayvan barınakları, kütüphane, müze, spor, dinlenme, eğlence ve benzeri yerleri yapmak, yaptırmak, işletmek veya işletmek; gerektiğinde amatör spor kulüplerine malzeme vermek ve gerekli desteği sağlamak, amatör takımlar arasında spor müsabakaları düzenlemek, yurt içi ve yurt dışı müsabakalarda üstün başarı gösteren veya derece alan sporculara belediye meclis kararıyla ödül vermek.” maddesini dayanak göstererek halk kütüphanesi açabilmektedir.

Belediyeler, Belediye Kanunu (5393 s. k) belediye hizmetlerine gönüllü katılım (madde 77), “Belediye; sağlık, eğitim, spor, çevre, sosyal hizmet ve yardım, kütüphane, park, trafik ve kültür hizmetleriyle, yaşlılara, kadın ve çocuklara, özörlülere, yoksul ve düşöklere yönelik hizmetlerin yapılmasında beldede dayanışma ve katılımı sağlamak, hizmetlerde etkinlik, tasarruf ve verimliliği artırmak amacıyla gönüllü kişilerin katılımına yönelik programlar uygular” maddesini dayanak göstererek halk kütüphanesi açabiliyor.

İl özel idareleri, İl Özel İdaresi ve Belediye Hizmetlerine Gönüllü Katılım Yönetmeliği (Resmi Gazete Sayısı:25961. Yayın tarihi:09.10.2005) çalışma alanları bölümü (madde 5-b) “Kütüphane, tiyatro, sinema gibi kültür hizmetleri” maddesini dayanak göstererek halk kütüphanesi açabilmektedir.

3.4.2.1 Büyükşehir belediyesi halk kütüphanesi

Büyükşehir belediyesi bina, bütçe, derme, personel işlemlerinde merkezi hükümet standartlarına uyar ve hizmetleri de kendisi yürütür (Yılmaz 2005, s. 59).

Büyükşehir belediyesi görev ve sorumlulukları içerisinde alacağı meclis kararıyla mahalli müşterek ihtiyaçları karşılamak üzere halk kütüphanesi açabilmektedir. KBB Halk Kütüphanesi örneğinde olduğu gibi.

3.4.2.2 İl, ilçe ve ilk kademe belediyesi halk kütüphanesi

İl, ilçe ve belde belediyeleri bina, bütçe, derme, personel işlemlerinde merkezi hükümet standartlarına uyar ve hizmetleri de kendisi yürütür (Yılmaz 2005, s. 59).

İl, ilçe ve ilk kademe belediyeleri halk kütüphanesi açma konusunda Büyükşehir Belediyesiyle benzerlik gösterir. Kadıköy Belediyesi Halk ve Çocuk Kütüphanesi örneğinde olduğu gibi.

3.4.2.3 İl özel idaresi halk kütüphanesi

İl özel idareleri bina, bütçe, derme, personel işlemlerinde merkezi hükümet standartlarına uyar ve hizmetleri de kendisi yürütür (Yılmaz 2005, s. 59).

İl Özel İdareleri halk kütüphanesi açma konusunda Büyükşehir Belediyesi ve Belediyelerle benzerlik gösterir. Sakarya İl Özel İdaresi Halk Kütüphanesi örneğinde olduğu gibi.

3.5 TÜRKİYEDE HALK KÜTÜPHANELERİNİN YAPISAL UNSURLARI

Halk kütüphaneleri toplumun bilgiye ulaşmasında önemli bir bilim merkezi olması ve ülke gelişmişliğinin bir göstergesi olması sebebiyle yapısal ve işlevsel olarak güçlü değildir. Genel olarak halk kütüphanesini oluşturan yapısal unsurları üç ana başlıkta ele alabiliriz.

3.5.1 Bina

Kütüphane binası ile ilgili IFLA (1986, s. 63), “kütüphane binası, kütüphane hizmetlerinin verileceği yerleşim biriminin merkezinde bulunan ihtiyaçları karşılayacak şekilde planlanan yapıdır. Merkez kütüphanenin yerleşim yerinden 4 km, şube kütüphanelerinin ise 1,5-2 km uzaklıkta olması önerilmektedir.” şeklinde görüş bildirmiştir.

Bina, bakanlıkça yaptırılacak kütüphane binalarının alan büyüklüğü şube kütüphaneleri için en az 500 m², merkez kütüphaneler için ise en az 1.200 m² olmalıdır. Kütüphane binası, yerleşim bölgesinin merkezinde ya da en fazla 3 km uzaklıkta kolay ulaşılabilir bir yerde bulunmalıdır. Bakanlıkça yaptırılacak kütüphane binalarının yer seçiminde nüfusun en az 50.000 olması koşulu aranır. Uygulanacak proje seçiminde ise nüfus, iklim koşulları, yörenin tarihi ve mimari dokusu, eğitim ve gelişmişlik düzeyi dikkate alınır. Kütüphane binaları, engelli kullanıcıların kütüphane hizmetlerden tam olarak yararlanabilmelerini sağlayacak biçimde tasarlanır (KTB 2012).

3.5.2 Derme

Derme, bir kütüphanenin hizmete açılabilmesi için gerekli olan kitap sayısı yerleşim yerinin nüfusu ölçü alınmak suretiyle belirlenir. Ancak kitap sayısı 5.000’in altında olamaz. Koleksiyonun en az üçte birini çocuk kitapları oluşturur. Ayrıca kütüphanede en az 10 süreli yayın ve en az 2 gazete bulundurulur. Derme toplam kitap sayısı, nüfusu 10.000’e kadar olan yerlerde 10.000; nüfusu 10.000 ile 50.000 arasında olan yerlerde 35.000; nüfusu 50.000 ile 250.000 arasında olan yerlerde 125.000; nüfusu 250.000 ile

500.000 arasında olan yerlerde 150.000; nüfusu 500.000'den fazla olan yerlerde 300.000 kitaptan oluşur (KTB 2012).

Ayrıca IFLA'ya (1986, ss. 81- 82) göre nüfusu 2000'i aşan azınlıklar ve yabancı gruplar için 10 kişiye 1 kitap ve ayrıca her 5000 kişi için kendi dillerinde bir gazete ve dergi standardı olmalıdır.

3.5.3 Personel

Kütüphane personeli ile ilgili IFLA (1986, s. 63), "En küçük yönetim biriminde meslekten olmayan bir yardımcıyla birlikte 1 kütüphaneci görev almalı, gelişmiş kütüphane hizmetlerinin olduğu daha büyük yönetim birimlerinde her 2000 kişi için 1 ve çok büyük yönetim birimlerinde her 2500 kişi için 1 kütüphaneci olmalıdır." şeklinde açıklama yapmıştır.

Personel standardı, her il ve ilçe halk kütüphanesinde 1 müdür ile en az 1 müdür yardımcısı bulunur. Her kütüphanede en az bir kütüphaneci bulunur. Kütüphanede görevlendirilecek kütüphaneci sayısı toplam personel sayısının 1/3'ü oranında olmalıdır. Her il halk kütüphanesinde en az 1 teknisyen, 1 kaloriferci ve 1 ambar memuru, eğer araç varsa 1 şoför bulunur. Nüfusu 10.000'e kadar olan yerlerdeki şube halk kütüphaneleri için 1 memur, 1 hizmetli; nüfusu 10.000'den fazla olan yerleşim birimlerindeki şube halk kütüphaneler için ise her 10.000 kişi için 1 kütüphaneci, 2 memur, 1 hizmetli görevlendirilir (KTB 2012).

4. HALK KÜTÜPHANELERİNİN KULLANIM ETKİNLİĞİ VE ERİŞEBİLİRLİK ANALİZİ: KOCAELİ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ HALK KÜTÜPHANESİ ÖRNEĞİ

4.1 KOCAELİNİN DEMOGRAFİK YAPISI

Kocaeli Büyükşehir Belediyesi sınırlarında 12 ilçe belediyesi, 242 köy bulunmaktadır. Yüzölçümü 3.418 km² olan Kocaeli, Marmara Bölgesinin İstanbul ve Bursa'dan sonra üçüncü büyük ilidir (Demirel 2010, s.180). Şekil 4.1' de Kocaeli ili ilçe sınırları haritası verilmiştir.

Şekil 4.1: Kocaeli il ve ilçe sınırları (2013)

Kaynak: Demirel, A., 2010. Kocaeli toplu ulaşım sistemi(KOTUS), *TRANSİST 2010 Toplu Ulaşım Haftası*, 02-03 Aralık 2010.

Türkiye İstatistik Kurumu TÜİK(2012)verilerine göre, “Kocaeli ili toplam nüfusu 1.634.691’dir. Bu nüfusun yüzde 50,66’sı (828,071) erkek, yüzde 49,34’ü (806,620) ise kadındır. Kocaeli de hizmet sektörü ve sanayi sektörü istihdamda en büyük pay sahibi. Hizmet sektörü yüzde 44,5 ile il sırada, sanayi sektörü yüzde 33,3 ile ikinci ve yüzde 22,1 ile tarım sektörü de en az paya sahip iktisadi kollar olmuştur. Şehir nüfusunun

yoğun olduğu bir il olan Kocaeli’nde 1.527.407 kişi şehirde, 107.284 kişi köylerde yaşamaktadır. Nüfusun yaş istatistiğine bakıldığında, yüzde 34,45’i 0-14 yaş arası, yüzde 56,93’ü 15-64 yaş arası, yüzde 8,62’si 65 ve üzeri yaş yüzdesine sahiptir.” şeklinde açıklanmıştır.

TÜİK (2011) verilerine göre,“Kocaeli’nin eğitim istatistiği, nüfusu 1.634.691 olan ilde, 298.955 kişi okula gitmemiştir. 303.998 kişi ilkokul mezunu, 355.402 kişi ortaokul mezunu, 304.746 kişi lise mezunu, 127.386 kişi yüksekokul veya fakülte mezunu, 7.761 kişi yüksek lisans mezunu, 2.023 kişi doktora mezunudur. Eğitim durumu bilinmeyenlerin sayısı 39.777’dir.” şeklinde açıklanmıştır.

4.2 KOCAELİNDE BULUNAN HALK KÜTÜPHANELERİNİN DAĞILIMI

Kocaeli’nde merkezi yönetime bağlı 11 tane halk kütüphanesi, yerel yönetime bağlı 1 tane halk kütüphanesi bulunmaktadır.²

4.2.1 Merkezi Yönetime Bağlı Halk Kütüphaneleri

Kocaeli’nde merkezi yönetime bağlı 11 tane halk kütüphanesi bulunmaktadır. Bunların içerisinde 1 il halk kütüphanesi, 6 ilçe halk kütüphanesi ve 4 şube kütüphanesi bulunmaktadır.

İl halk kütüphanesi olarak, Kocaeli İl Halk Kütüphanesi hizmet vermektedir. İlçe halk kütüphaneleri; Gölcük İlçe Halk Kütüphanesi, Gebze İlçe Halk Kütüphanesi, Karamürsel İlçe Halk Kütüphanesi, Kandıra İlçe Halk Kütüphanesi, Körfez İlçe Halk Kütüphanesi, Derince İlçe Halk Kütüphanesi. Şube halk kütüphaneleri; Nazmi Oğuz Halk Kütüphanesi, Zübeyde Hanım Halk Kütüphanesi, Suadiye Halk Kütüphanesi ve Nazmi Demirci Halk Kütüphanesidir.

²29.03.2013 tarihinde Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü Basın Halkla İlişkiler Koordinatörü Dide KARAŞAHİN ile yapılan görüşme

4.2.2 Yerel Yönetime Bağlı Halk Kütüphaneleri

Kocaeli’nde yerel yönetim olarak, Kocaeli Büyükşehir Belediyesine bağlı bir halk kütüphanesi bulunmaktadır.³

4.3 KOCAELİ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ HALK KÜTÜPHANESİ KULLANIM ETKİNLİĞİ ANALİZİ

KBB Halk Kütüphanesini erişebilirlik açısından değerlendirmeye geçmeden önce kütüphane kullanımını 3 unsurda ele alacağız. KBB Halk Kütüphanesine ait sayısal veriler, kütüphane yöneticisi ve personeli ile yapılan görüşmelerden elde edilmiştir. Ek olarak gözlem tekniği kullanılmıştır.

KBB halk kütüphanesi Kocaeli’nin merkez ilçesinde bulunması kullanımını artıracak bir etken olmakla birlikte günlük kullanıcı sayısı dönemsel olarak değişkenlik göstermekte ve ortalama 50-100 arası kullanıcı ile sınırlı kalmaktadır.⁴

4.3.1 Bina

Kocaeli’nde yerel bir yönetime bağlı hizmet veren tek kütüphane olan KBB halk kütüphanesi 17.02.1998 tarihinde açılmıştır. Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Dairesi Başkanlığı Müzeler Müdürlüğü bünyesinde hizmet veren kütüphane, Leyla Atakan Cad. Endüstri Meslek Lisesi yanı No: 22 İzmit/Kocaeli adresinde bulunmaktadır. Hafta içi 08.00 ile 17.00 arasında hizmet vermektedir ve hafta sonu kapalıdır. 109 kişilik oturma kapasitesi mevcuttur. 94 kişilik okuyucu bölümü, 6 kişilik okuyucu bilgisayar bölümü, 9 kişilik gazete okuma bölümü bulunmaktadır.⁵

³05.03.2013 tarihinde KBB halk kütüphanesi yöneticisi ve personeli ile yapılan görüşme.

⁴05.03.2013 tarihinde KBB halk kütüphanesi yöneticisi ve personeli ile yapılan görüşme.

⁵05.03.2013 tarihinde KBB halk kütüphanesi yöneticisi ve personeli ile yapılan görüşme.

4.3.2 Derme

Derme 12455 adet kaynaktan oluşmaktadır. Kitapların yaklaşık yüzde 90'ı satın alma, yüzde 10'u bağış yolu ile temin edilmiştir. Kaynak eserler, ansiklopediler, okula yardımcı ders kitapları, sınavlara hazırlık kitapları, sözlükler, romanlar ve aylık dergilerden oluşmaktadır. 2010 yılından bu güne kadar toplam 11653 kaynak ayıklanmıştır. Kaynak eserler ve ansiklopediler dışında 15 günü geçmemek şartı ile ödünç verme hizmeti verilmektedir. Aylık ödünç kitap verme sayısı 400 ile 500 kitap aralığında değişim göstermekte, bu rakam yaz aylarında okulların kapalı olması sebebiyle düşmektedir. En çok ödünç verilen kitaplar romanlardır. Bunun öncelikli sebebi güncel romanların satın almasının ihtiyaca göre hemen yapılabilmesidir.

Kütüphaneye her gün 5 yerel, 3 ulusal ve 1 yabancı olmak üzere 10 adet gazete alınmaktadır. Ayrıca 7 farklı aylık dergi kütüphaneye alınmaktadır. Alınan bu yayınlar arşivlenmekte ve okuyucu isterse arşivden temin edebilmekte.⁶

4.3.3 Personel

KBB Halk Kütüphanesinde 1'i yönetici 2 memur ve 2'si engelli kadrosunda 3 işçi olmak üzere 5 personel bulunmaktadır. Yönetici ve memur fakülte mezunu, diğer çalışanlar ortaöğretim mezunudur. Çalışanlar arasında kütüphanecilik eğitimi alan yoktur. Ayrıca kütüphanecilikle ilgili hizmet içi eğitimde verilmemiştir.⁷

4.4 KOCAELİ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ HALK KÜTÜPHANESİ ERİŞEBİLİRLİK ANALİZİ

4.4.1 Erişebilirliğin Tanımı

Erişebilirliği TDK (2013), "Erişebilirlik, bir taşınmaza, bir yerleşim yerine ya da bir yerleşim yerinin sunduğu kamusal işgörelere erişme olanağı, varış kolaylığı." şeklinde açıklamıştır.

⁶01.04.2013 tarihinde KBB halk kütüphanesi yöneticisi ve personeli ile yapılan görüşme.

⁷01.05.2013 tarihinde KBB halk kütüphanesi yöneticisi ve personeli ile yapılan görüşme.

Erişebilirliği, insanın istediği etkinliğe, ürüne, hizmete, tesis ya da konuta ulaşması için kullanılan yöntem ve esasların kullanışlı ve fayda sağlayıcı olanını tercih etmesi olarak tanımlayabiliriz. Hizmetlere erişebilmek her yurttaşın doğal hakkıdır.

Kavak'ın (2011, ss. 269-279) açıkladığı gibi:

Erişebilirlik; şehirde yaşayan bütün bireylerin, kentin sunduğu hizmetlerin tümüne bağımsız ve güvenli olarak ulaşabilmesi ve bunları kullanabilmesidir. Ortak kullanım alanları olarak inşa edilmiş çevrelerin, yapılar ve alt yapının, kentsel donatıların ve ulaşım araçlarının - ayrımsız olarak- kullanıcıları engellememesi, hayatın akışını olumsuz etkilememesi, özgürlükleri -kısmen de olsa- ortadan kaldırmaması demektir.

Avrupa Kentsel Şartı'nda Erişilebilirlik; Her kentlinin temel hakkı, kentteki tüm aktivite ve sosyal olanaklara, yaş, ırk, bedensel ve zihinsel kabiliyetlerine bakılmaksızın kendi özgür iradeleri ile erişilebilme hakkıdır.

4.4.2 İçsel ve Dışsal Erişebilirlik

İçsel ve dışsal erişebilirliği Tipi (2007, s. 35), “Tasarım sonucunda projelendirmeye elde edilen mutlak durum sirkülasyon (dolaşım) içsel erişebilirlik, projelendirilen konunun çevresiyle ilişkili göreceli durumsa dışsal erişebilirlik olarak tanımlanabilir. Dışsal erişebilirlik, kullanıcının kullanım konusu yapıya ve/veya yapılara kolay ve sorunsuz erişmesidir.” şeklinde açıklamıştır.

Kaplan'ın (1998, ss. 108-126) açıkladığı gibi:

Erişebilirlik kavramı sirkülasyon kavramından farklı değerlendirilmelidir. Tasarım sonucunda projelendirmeye yatayda ve düşeyde elde edilen iç sirkülasyon (dolaşım) içsel erişebilirlik, proje konusu yapıların çevresiyle ve kentle ilişkili göreceli durum ise dışsal erişebilirlik olarak tanımlanabilir.

İçsel erişebilirlik, iç mekanda dolaşım ve bölümler arası sirkülasyon ağırlıklı, dışsal erişebilirlik ise içsel erişebilirliğe konu mekanlara erişilebilmeyle alakalıdır.

4.4.3 Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Halk Kütüphanesinin İçsel ve Dışsal Erişebilirlik Açısından Değerlendirilmesi

4.4.3.1 Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Halk Kütüphanesinin içsel erişebilirlik açısından değerlendirilmesi

Halk kütüphanesinin etkin ve verimli kullanımı, kullanıcıların bilgiye rahat ulaşabilmeleri için mekânın kaynaklara erişebilmek için elverişli yapıda olmasıyla mümkündür. Mekânda iç sirkülasyonun sağlanabilmesi kullanım rahatlığını da beraberinde getirir. Engelli bir kullanıcının kullanım alanında asıl mekân (okuma salonu, kullanıcı bilgisayarları, gazete ve süreli yayın köşesi) ile diğer mekânlar (tuvalet, kantin vb.) arasında rahat dolaşabilmesinin yanında diğer kullanıcılarında hizmetlere kolay erişimi, konu mekânın kullanımını çok ciddi etkilemektedir. Mekânda bulunan kütüphane raf sistemi kullanıcının eğitim durumu, yaş ve engelli durumuna göre tasarlanmalıdır. Örneğin; çocuk bölümü için, raf sistemi çocukların kaynaklara erişebileceği şekilde tasarlanmalı, tekerlekli sandalye kullanan bir engelli kullanıcı, kütüphane içerisinde rahat hareket edebilmeli, kaynaklara rahat ulaşabilmeli. Bu yüzden yapıların dış estetiği ve konumunun yanında iç kullanım rahatlığı ve bölümler arası sirkülasyonun sağlanması da kullanımı etkilemektedir. Şekil 4.2’de engelli bir kullanıcı halk kütüphanesi kullanırken.

Şekil 4.2: Nunsthorpe Halk Kütüphanesi (İngiltere)

Kaynak: <http://www.nelincs.gov.uk>[05.02.2013]

Kütüphaneler engelli kullanıcılar, hasta, yaşlı ve eve bağımlı kişiler için uygun hizmetler ile toplumda cinsiyet eşitliğini desteklemek üzere özellikle ev kadınlarına yönelik özel hizmetler sunar (KTB 2012).

Genel olarak toplum içerisinde Şekil 4.3’de görüldüğü gibi hizmetlere erişimde farklı kullanıcı çeşitliliği görülmektedir. Bireylerin bu çeşitliliği hizmet verilen mekânlara yansımakla beraber, mekânların tasarlanmasında da göz önüne alınmaktadır.

Şekil 4.3: Kullanıcı çeşitliliği

Kaynak: The Center For Universal Design 1998.

KBB halk kütüphanesi erişebilirliğine engel içsel bir neden, Şekil 4.4’de görüldüğü gibi kütüphanenin engelli girişinin olmaması. Özellikle çağdaş ülkelerin engelsiz kütüphane sloganıyla yola çıktığı bu günlerde, bilgiye ulaşmanın tüm yurttaşların demokratik hakkı olduğu düşünülürse, engelli girişinin olmadığı kütüphaneler bilgiye erişimi kısıtlamaktadır.

Şekil 4.4: KBB Halk Kütüphanesi Girişi

Kaynak: KBB Halk Kütüphanesi Arşivi. Ocak 2013.

Kavak'ın (2011, s. 272) açıkladığı gibi:

BM kararları ülkelerin ulusal mevzuatlarını engellilerin ihtiyaçlarını gözeterek biçimde düzenlemesini ve bu konuda adımlar atmasını öngörmektedir. Türkiye'de hareket kısıtlılığı yaşayanlar için fiziksel çevre düzenlemeleri ile ilgili yasa, yönetmelik ve standartlar zaman içinde geliştirilmiştir. Ülkemizde kentsel çevrenin, sağlıklı bireylerle birlikte, engelliler, yaşlılar, çocuklar ve hamileler için kolay erişilebilirliği sağlaması ve rahatça kullanılabilir mekânlar oluşmasına yönelik düzenlemeler; Anayasa, 3194 sayılı İmar Kanunu ve yönetmelikleri, 5378 sayılı Özürlüler Kanunu, Kat Mülkiyeti Kanunu, yerel yönetimlere ve toplu taşımaya ilişkin mevzuatta yer almıştır.

4.4.3.2 Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Halk Kütüphanesinin dışsal erişebilirlik açısından değerlendirilmesi

Hizmetler, topluluğun tüm üyeleri için fiziksel olarak ulaşılabilir olmalıdır. Bu, kullanıcılar için hem uygun yerde bulunan kütüphane binalarını, iyi okuma ve çalışma yerlerini, hem de ilgili teknolojileri ve yeterli, uygun açık bulunma saatlerini gerektirir. Bu, kütüphaneye gelemeyenler için “outreach” hizmetlerini (kütüphanenin onlara gitmesini) de içerir. Toplumsal, ekonomik, coğrafi, sağlık, fiziksel veya duysal engelleri, ulaşım yoksunlukları, hareket sınırlılıkları ve diğer başka nedenlerle kütüphaneye gelemeyen insanları ve grupları (dışlanmış grupları) destekleme ve güçlendirme programları (her türlü araç, gereç, teknoloji ve yöntemlerin kullanıldığı hizmet programları), kültürel, sosyal, eğitsel, eğlendirici ve dinlendirici etkinliklerdir (Yalvaç 2006).

Hizmetlere ve toplum hayatına tam katılımda mekâna ulaşmak, mekânı kullanabilmek ve bilgiye erişebilmek büyük önem taşımaktadır. Herkes özgürce ve eşit olarak kamusal alanlardan faydalanma hakkına sahiptir (ÖİB 2010).

Şekil 4.6’de ABD’nin Michigan eyaletinde bulunan Troy Halk Kütüphanesi otoparkı görülmekte. Kütüphane çalışma saatleri içerisinde otopark kullanıcılar tarafından ücretsiz kullanılmaktadır.

Şekil 4.6: TroyPublic LibraryParking-ABD (Troy Halk kütüphanesi Otoparkı)

Kaynak: www.thetroylibrary.org[05.02.2013]

Bir başka örnek kütüphane, İngiltere’nin kuzey doğusunda Lincolnshire’de bulunan Nunsthorpe Public Library (Nunsthorpe Halk Kütüphanesi) kullanıcılarına birçok imkân tanımaktadır. Bu imkânlardan bazıları, engelli girişi ve tuvaleti, ücretsiz otopark, çocuk bölümü, fotokopi, kantin ve internet erişimi (NPL 2013).

Verilen örneklerden anlaşılacağı üzere halk kütüphanesi kullanımı sunulan imkânlara bağlı olarak değişkenlik gösterebilir. Otopark hizmeti olan kütüphaneler özel araçları ile kütüphaneye ulaşan kullanıcılara büyük kolaylık sağlamaktadır. Kullanıcıların kütüphanelere rahat ulaşabilmesi için merkezi olması, şehir içi ulaşım duraklarına yakın olması, şube kütüphanelerin artırılması alınacak tedbirlerden bazılarıdır.

KBB Halk Kütüphanesi şehrin merkez ilçesi İzmit’ de bulunmaktadır. Şekil 4.5’ de görüldüğü gibi nüfusun yoğun olduğu bir bölgede aktif kullanılan cadde üzerinde ve rahat erişim olanağı gibi avantajlarına rağmen kütüphane kullanımı günlük ortalama 50-100 arası olması ve bu ortalamanın yaz döneminde daha da düşmesi halk kütüphanesinin yeterince kullanılmadığını göstermektedir. Buna etki eden en önemli diyebileceğimiz dışsal bir neden, kütüphanenin otoparkı olmaması ve civarında bulunan

otoparkların cadde üstü özel otopark olması sebebiyle hayli ücretlerinin yüksek olması. Bu sebepten araç mesafesinde olan kullanıcılar kütüphaneyi tercih etmemektedir. Mevcut yapı sadece kütüphane hizmeti verecek şekilde tasarlandığı için kullanıcı örneğin kantin gibi ek hizmetler alamadığından kütüphanede daha kısa zaman geçirmektedir. Birçok gelişmiş ülke bu konuda sıkı tedbirler almıştır.

Şekil 4.5: KBB Halk Kütüphanesi

Kaynak: maps.google.com[05.02.2013]

Halk kütüphaneleri yerel topluluğun rahat erişebileceği yerlerde kurulmalı. Kentin yoğun olan bölgeleri öncelik alınmalı ve yürüme mesafesi dışında olan kullanıcılar içinde rahat ulaşabilecekleri olanaklar sağlanmalıdır. TT güzergâhı halk kütüphanelerine yakın olmalı ve kütüphaneye toplu taşıma ile gelen kullanıcı kentin her yerinden kütüphaneye erişebilmeli. Özel araçları ile gelen kullanıcılara ücretsiz otopark hizmeti verilmeli.

Kütüphane yapımı öncesi arazi koşulları, etki alanı, mekân kalitesi ve erişebilirliği değerlendirilerek konumlanması, kullanıcılara kantin, otopark gibi ek hizmetlerinde sunulması kullanımı artıracak önemli etkenlerdir.

4.5 KOCAELİ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ HALK KÜTÜPHANESİNİN KULLANICI VE HALK GÖZÜ İLE KULLANIM ETKİNLİĞİ VE ERİŞİBİLİRLİK AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Toplulukların bilgiye ulaşmak için kullandıkları bilgi merkezleri içerisinde tartışmasız önemli bir yeri olan halk kütüphaneleri, ülkenin refah seviyesi ve kalkınmışlığının da en önemli göstergesi olmuştur. Halk kütüphanesinin kullanım etkinliği o kentin kültür düzeyi ve demokratik katılımı ile doğrudan bağlantılıdır. Engelsiz kütüphaneler için, halk kütüphanelerinin kullanılabilir, erişilebilir ve tüm kesimleri içine alması gerekmektedir.

01.03.2013-10.04.2013 tarihleri arasında 100 KBB Halk Kütüphanesi kullanıcılarına ve 100 Kocaeli halkına (lise öğrencileri ve kurs merkezlerinden hizmet alan veliler denek olarak seçilmiştir) yöneltilen anket sorularına alınan yanıtlar veri ve gözlem olarak kullanılmıştır.

4.5.1 Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Halk Kütüphanesi Kullanıcıları Üzerinde Yapılan Anket Sonuçlarının Değerlendirilmesi

KBB Halk Kütüphanesi'nin kullanım etkinliğini ölçme amacı ile anket süresi boyunca kütüphanede kullanıcılar arasından seçilen 100 denek üzerinde 23 soruya dayalı olarak uyguladığım anket neticesinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Tablo 4.1: Kullanıcıların cinsiyet dağılımı (2013)

CİNSİYET	%
Erkek	37
Bayan	63
Toplam	100

Kullanıcıların yüzde 37'si erkek ve yüzde 63'ü bayandır. Kullanıcılar içerisinde bayanların yoğunluğu gözlemlenmektedir.

Tablo 4.2: Kullanıcıların yaş dağılımı (2013)

YAŞ	%
6-13	8
14-17	14
18-21	35
22-32	22
33 ve üzeri	21
Toplam	100

Kullanıcıların yüzde 35'i 18-21 yaş grubu, yüzde 22'si 22-32 yaş grubu, yüzde 21'i 33 ve üzeri yaş grubunu oluşturmaktadır. Yaş grubundan da anlaşılacağı üzere lise ve üniversite çağındaki öğrenciler kütüphaneyi yoğun kullanmakta, yetişkinler az kullanmakta, çocuklar ise kullanmamaktadır.

Tablo 4.3: Kullanıcıların eğitim düzeyi dağılımı (2013)

EĞİTİM DÜZEYİ	%
İlkokul öğrencisi	2
İlkokul mezunu	1
Ortaokul öğrencisi	8
Ortaokul mezunu	1
Lise öğrencisi	22
Lise mezunu	18
Üniversite Öğrencisi	25
Üniversite Mezunu	21
Diğer	2
Toplam	99

Deneklerin yüzde 22'si lise öğrencisi, yüzde 25'i üniversite öğrencisidir. Kullanıcıların yüzde 1'i bu soruyu boş bırakmış. Eğitim düzeylerine bakıldığında lise ve üniversiteli öğrencilerin yoğunluğu görülmekte. İlköğretim çağındaki öğrenciler kütüphaneyi kullanmamaktadır.

Tablo 4.4: Kullanıcıların meslek dağılımı (2013)

MESLEK	%
Öğrenci	62
Memur-İşçi	11
Ev hanımı	8
İşsiz	9
Diğer	9
Toplam	99

Kullanıcıların yüzde 62'si öğrenci, yüzde 11'i memur ya da işçi, yüzde 8'i ev hanımı, yüzde 9'u işsiz ve yüzde 9'u bilinmemektedir. Kullanıcıların yüzde 1'i bu soruya cevap vermemiştir. Kütüphane kullanımını eğitimle paralellik göstermektedir.

Tablo 4.5: Kullanıcı ailelerinin eğitim düzeyi dağılımı (2013)

EĞİTİM DÜZEYİ	ANNE %	BABA %
İlkokul mezunu	36	22
Ortaokul mezunu	28	19
Lise mezunu	22	33
Yüksekokul mezunu	6	12
Üniversite mezunu	8	10
Toplam	100	100

Ebeveynlerin eğitim düzeylerine bakılacak olursa; ilkokul mezunu anne yüzde 36 ve lise mezunu baba yüzde 33 üzerinde yoğunlaşıyor.

Tablo 4.6: Kullanıcıların aylık kazanç dağılımı (2013)

AYLIK KAZANÇ	%
0-800TL	6
800-1500TL	54
1500-2500TL	21
2500TL ve üzeri	16
Toplam	97

Kullanıcıların yüzde 54'ü asgari şartlarda yaşıyor. yüzde 21'i orta gelirli ailelerden oluşuyor. Bu soruya kullanıcıların yüzde 3'ü cevap vermemiş. Türkiye bazında kişi başı

milli hasılanın en yüksek olduğu illerden biri Kocaeli olduğu düşünülürse kütüphaneyi dar gelirli kullanıcılar yoğunlukta kullanıyor.

Tablo 4.7: Kullanıcıların kütüphaneye üye durumu dağılımı (2013)

ÜYE DURUMU	%
Evet	39
Hayır	61
Toplam	100

Kütüphane kullanıcıların yüzde 61'i kütüphaneye üye değil. Dermelerden faydalanan üye sayısı yüzde 39. Öğrencilerin daha çok kütüphane ortamından faydalandığı görülmektedir.

Tablo 4.8: Kullanıcıların kütüphane kullanım sıklığı dağılımı (2013)

KÜTÜPHANE KULLANIM SIKLIĞI	%
Bu ilk gelişim	7
Haftada birkaç defa	14
Ayda birkaç defa	41
Ödevim veya sınavım olduğunda	31
Gazete ve süreli yayın takip etmek için sıklıkla	7
Toplam	100

Ayda birkaç defa gelenlerin oranı yüzde 41, ödevi ve sınavı olduğu için gelenlerin oranı yüzde 31. Görülüyor ki KBB Halk Kütüphanesi ödünç kitap alma verme ve ödevi ya da sınavı olan kullanıcıların yoğun kullandığı mekân durumundadır. Haftada birkaç defa gelen kullanıcı oranının yüzde 14 olması bilgi edinmek için kütüphaneyi kullananların yetersiz olduğunu göstermektedir.

Tablo 4.9: Kullanıcılara yöneltilen KBB halk kütüphanesini kullanmayı ilk tavsiye eden sorusuna alınan yanıtların dağılımı (2013)

KULLANMAYI TAVSİYE EDEN	%
Ailem	6
Öğretmenim	1
Arkadaşım	25
Bir tanıdığım	2
Tavsiye eden olmadı	67
Toplam	101

Deneklerin yüzde 67'si kütüphane kullanmayı tavsiye eden olmadı şeklinde cevap vermiş. Arkadaşlarının tavsiyesi üzerine kütüphaneyi kullanan deneklerin oranının yüzde 25 olması bilgiye ulaşmada birbirlerinden etkilendiklerini göstermektedir. Kullanıcıların yüzde 1'i bu soruya iki yanıt vermiş. Aile ve öğretmen tavsiye oranının düşük olması ve kullanıcıların büyük bölümünün öğrenci olması eğitim ve öğretim sürecinde kütüphanenin öneminin yeterince anlaşılabilmesi olarak değerlendirilebilir.

Tablo 4.10: Kullanıcılara yöneltilen KBB halk kütüphanesinde bulunan yayınların yeterliliği sorusuna alınan yanıtları dağılımı (2013)

YAYINLARIN YETERLİLİĞİ	%
Yeterli	54
Yeterli değil (açıklayınız)	46
Toplam	100

Deneklerin yüzde 54'ü kitap, gazete ve süreli yayınları yeterli görürken, yüzde 46'sı yetersiz görmektedir. Yeterli görmeyen kullanıcılar açıklama kısmına “tür ve çeşitlilik bakımından kaynaklar az, mesleki kaynakların yetersiz, taraflı tarafsız her çeşit kaynağı bulabilmeliyim” şeklinde sebep belirtmişler.

Tablo 4.11: Kullanıcıların KBB halk kütüphanesini kullanmayı bilip bilmediği sorusuna alınan yanıtların dağılımı (2013)

KÜTÜPHANE KULLANIMININ BİLİNMESİ	%
Evet	61
Hayır	37
Toplam	98

Kullanıcıların yüzde 61'i KBB halk kütüphanesini kullanmayı biliyor. yüzde 37'si kütüphaneyi kullanmayı bilmemektedir. Kullanıcıların yüzde 2'si bu soruyu cevaplamamıştır.

Tablo 4.12: Kullanıcıların KBB halk kütüphanesinde aradığı kaynağı rahat bulup bulamadığı sorusuna alınan yanıtların dağılımı (2013)

KAYNAĞI RAHAT BULABİLME	%
Evet	73
Hayır (açıklayınız)	27
Toplam	100

Deneklerin önemli bir kısmı aradığı kaynağa rahat ulaşabiliyor. Kullanıcıların yüzde 27'si aradığı kaynağı rahat bulamadığını ifade etmektedir. Hayır cevabı veren deneklerden sebep belirtenler “aradığım kitapları zor buluyorum, kitaplar düzensiz” şeklinde açıklama yapmışlardır.

Tablo 4.13: Kullanıcıların KBB halk kütüphanesi personelinden memnun olup olmadığı sorusuna alınan yanıtların dağılımı (2013)

PERSONEL MEMNUNİYETİ	%
Evet	98
Hayır (açıklayınız)	2
Toplam	100

Kullanıcıların yüzde 98'si personelden memnun, yüzde 2'ü personelden memnun olmadıklarını belirtmişler ve sebep belirtmemişlerdir.

Tablo 4.14: Kullanıcıların KBB halk kütüphanesi hizmetlerinden memnun olup olmadıkları sorusuna alınan yanıtların dağılımı (2013)

HİZMET MEMNUNİYETİ	%
Evet	97
Hayır (açıklayınız)	3
Toplam	100

Kullanıcıların yüzde 97'si hizmetlerden memnun, yüzde 3'ü ise memnun değil. Kullanıcıların yüzde 1'i açıklama kısmına “henüz bir hizmet görmedim” şeklinde yorum yapmıştır.

Tablo 4.15: Kullanıcıların KBB halk kütüphanesinde kendilerini rahat hissedip hissetmedikleri sorusuna alınan yanıtların dağılımı (2013)

KULLANIM RAHATLIĞI	%
Evet	100
Hayır (açıklayınız)	-
Toplam	100

Kullanıcıların hepsi kütüphanede kendilerini rahat hissettiklerini belirtmişler.

Tablo 4.16: Kullanıcıların okuma alışkanlığına KBB halk kütüphanesinin bir katkısı olup olmadığı sorusuna alınan yanıtların dağılımı (2013)

OKUMA ALIŞKANLIĞINA KATKI	%
Evet	79
Hayır	21
Toplam	100

KBB Halk kütüphanesinin okuma alışkanlığına katkıda bulunduğunu belirten kullanıcıların oranı yüzde 79. Kütüphanenin ödünç verme hizmetinin aktif kullanılmasına bağlı olarak bu oran yükselmektedir. Kullanıcıların yüzde 21'i derme dışındaki hizmetlerden faydalandıkları gözükmemektedir.

Tablo 4.17: Kullanıcıların KBB halk kütüphanesinde yapılan etkinliklerden haberlerinin olup olmadığı sorusuna alınan yanıtların dağılımı (2013)

ETKİNLİKLERDEN HABERDAR OLMAK	%
Evet	4
Hayır (açıklayınız)	96
Toplam	100

Kullanıcıların yüzde 96'sı etkinliklerden haberlerinin olmadığını, yüzde 4'ü etkinliklerden haberinin olduğunu belirtmiş. Kullanıcıların yüzde 2'si sebep belirtmiştir. Açıklama kısmındaki sebepler, “etkinliklerden haberim olmuyor, yeterince duyuru yapılmıyor” şeklindedir.

Tablo 4.18: Kullanıcıların KBB halk kütüphanesine rahat ulaşım ulaşamadıkları sorusuna alınan yanıtların dağılımı (2013)

KÜTÜPHANEYE RAHAT ULAŞIM	%
Evet	98
Hayır	2
Toplam	100

Deneklerin yüzde 98'i kütüphaneye rahat ulaşabildiklerini belirtmişler. Erişebilirliğin yüksek olması kütüphanenin merkezi bir konumda olması, toplu taşıma duraklarına yakın olması gibi sebepler etkili olmaktadır.

Tablo 4.19: Kullanıcıların KBB halk kütüphanesine nasıl ulaştıkları sorusuna alınan yanıtların dağılımı (2013)

KÜTÜPHANEYE ULAŞIM ARACI	%
Otobüs ile	32
Dolmuş ile	4
Kendi aracım ile	3
Yürüyorum	61
Toplam	100

KBB Halk Kütüphanesi kullanıcılarının yüzde 61'i kütüphaneye yürüme mesafesinde olduklarını belirtmiştir. Kütüphaneye yüzde 32'si otobüs ile yüzde 4'ü dolmuş ile

ulaştıklarını belirtmişlerdir. Bu durum halk kütüphanesinin yürüme mesafesinde olan kullanıcılara daha çok hizmet ettiğini ve yürüme mesafesinde olan kütüphanelerin daha kullanılabilir olduğunu göstermektedir. Toplu taşımayı kullanan denekler kütüphanenin TTD' ye yakın olmasının avantajını kullandıkları gözlemlenmektedir.

Tablo 4.20: Kullanıcılara yöneltilen KBB halk kütüphanesine ulaşımın sorun olup olmadığı sorusuna alınan yanıtların dağılımı (2013)

KÜTÜPHANEYE ULAŞIM SORUN OLUYOR MU?	%
Evet (açıklayınız)	5
Hayır	95
Toplam	100

Kullanıcıların yüzde 95'i kütüphaneye ulaşımın kendileri için sorun olmadığını ifade etmişlerdir. Bu oranın halk kütüphanesinin bölgesel hizmet verdiğini göstermektedir. Kullanıcılardan yüzde 5'i evet yanıtını vermiş. Kullanıcıların yüzde 2'si açıklama kısmına "kütüphanenin yeri çok uzak, oturduğum semt den direkt araç yok" şeklinde sebep belirtmesi bölge dışından fazla kullanıcılarının olmadığını gösterir.

Tablo 4.21: Kullanıcılara yöneltilen kütüphanenin konumundan uzak ya da yakın oluşundan etkilenip etkilenmedikleri sorusuna alınan yanıtların dağılımı (2013)

KÜTÜPHANENİN UZAK YA DA YAKIN OLUŞU	%
Yakın olması iyi	77
Uzak olması iyi	1
Farketmez	22
Toplam	100

Deneklerin yüzde 77'si kütüphanenin yakın olmasının kullanım etkinliğini etkileyeceğini düşünmektedir. yüzde 22 oranında kullanıcı fark etmeyeceğini belirtmiştir.

Tablo 4.22: Kullanıcılara yöneltilen kütüphane sayısının yeterli olup olmadığı sorusuna alınan yanıtların dağılımı (2013)

KÜTÜPHANE SAYISI	%
Yeterli (açıklayınız)	22
Yetersiz (açıklayınız)	88
Toplam	100

Kullanıcıların yüzde 88'i kütüphane sayısını yetersiz görmektedir. Kullanıcıların yüzde 22'si kütüphane sayısını yeterli görmekte. Açıklama kısmında öne çıkan sebepler, "kütüphane sayısı az, kütüphane sayısı artarsa kullanıcı sayısı da artar, merkezden ayrıldığım zaman kullanacağım bir kütüphane yok" şeklindedir.

Tablo 4.23: Kullanıcıların kütüphane içinde ya da dışında istedikleri başka hizmet olup olmadığı sorusuna alınan yanıtların dağılımı (2013)

EK HİZMET İSTEĞİ	%
İstediğim başka bir şey yok	76
İstesem de olacağını düşünmüyorum	11
Evet (açıklayınız)	14
Toplam	101

Deneklerin yüzde 76'sı KBB Halk Kütüphanesinden ek olarak başka hizmet istememektedir ve hizmetleri yeterli görmektedir. Buna etki eden önemli bir neden kütüphane mekânının kullanılması, derme kullanımı olarak ta ödünç kitap alımının yoğun yapılması kullanıcıları farklı beklentiler içerisine sokmuyor. Kullanıcıların yüzde 11'i isteseler de dikkate alınmayacaklarını düşünmektedir. Kullanıcıların yüzde 1'i bu soruya iki yanıt vermiştir. Yüzde 13'ü verilmesini istediği hizmetleri belirtmişlerdir. Bunlar; "kütüphanede okunan kitapların konuşulacağı bir tartışma köşesi yok, kablosuz internet olmalı, kitap tür sayısı artırılmalı, kullanıcı bilgisayarları çoğaltılmalı, kütüphaneye engelli girişi yapılmalı, günlük gazeteler artırılmalı, çocuklar için eğlenceli olabilecek aktiviteler yapılmalı, hafta sonları kütüphane açık olmalı, yapılan etkinliklerden haberimiz olmuyor" şeklinde olmuştur.

Kullanıcı anketinde sorular sorularda dikkatimizi çekenlere öncelik vererek genel bir değerlendirme yapacak olursak sırayla,

1. Kütüphanenin kullanılabilirliği için erişebilirliğinin kolay olması ve yürüme mesafesinde olan şube kütüphanelerinin yaygınlaştırılması, en azından toplu taşıma kullanacaklar için TTD' ye yakın olması,
2. Kütüphanenin hizmet verdiği saatin yetersizliği, Avrupa standartlarına göre bir halk kütüphanesi haftada 60 saat hizmet verirken (IFLA 1986: s.61), KBB Halk Kütüphanesi haftada 40 saat çalışmaktadır,
3. Kullanıcıların yüzde 54'ü asgari şartlarda yaşıyor. Yüzde 21'i orta gelirli ailelerden oluşuyor ve Türkiye bazında kişi başı milli hasılanın en yüksek olduğu illerden biri Kocaeli olduğu düşünülürse kütüphaneyi dar gelirli kullanıcılar yoğunlukta kullanıyor.
4. Engelsiz kütüphaneler için engelli erişimine uygun kütüphaneler tasarlamak.

4.5.2 Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Halk Kütüphanesi İle İlgili Halk Üzerinde Yapılan Anket Sonuçlarının Değerlendirilmesi

KBB Halk Kütüphanesi'nin kullanım etkinliğini ölçme amacı ile KBB Halk Kütüphanesine yakın (yürüme mesafesi) ve uzak (araç mesafesi) konumda olan iki lise⁸ ile birlikte kütüphaneye 15 dakika yürüme mesafesi olan yetişkinlerin gitmiş olduğu bir sanat merkezinden⁹ seçilen 100 denek üzerinde 17 soruya dayalı olarak uygulanan anket neticesinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Tablo 4.24: Kocaeli halkından (KH) seçilen deneklerin cinsiyet dağılımı (2013)

CİNSİYET	%
Erkek	34
Bayan	66
Toplam	100

⁸ Namık Kemal Lisesi (yürüme mesafesi) ve Şehit Özcan Kan Anadolu Öğretmen Lisesi (araç mesafesi) öğrencileri ile yapılan anket çalışması

⁹ Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Kocaeli Sanat Merkezi kursiyerleri ile yapılan anket çalışması

Deneklerin yüzde 66'sı bayan, yüzde 34'ü erkektir. Bayanların yoğun olmasının nedeni anket uygulanan sanat merkezinde yetişkin deneklerin hepsinin bayan olması.

Tablo 4.25: KH içerisinde seçilen deneklerin yaş dağılımı (2013)

YAŞ	%
6-13	-
14-17	79
18-21	1
22-32	2
33 ve üzeri	18
Toplam	100

Deneklerin yüzde 79'u 14-17 yaş, yüzde 18'i 33 ve üzeri yaş grubunda yoğunlaşmış. Deneklerin lise çağında ve yetişkin olması kütüphane kullanım etkinlikleri konusunda geriye dönükte bilgi almamızı sağlayacaktır.

Tablo 4.26: KH içerisinde seçilen deneklerin eğitim düzeyi dağılımı (2013)

EĞİTİM DÜZEYİ	%
İlkokul öğrencisi	-
İlkokul mezunu	-
Ortaokul öğrencisi	-
Ortaokul mezunu	-
Lise öğrencisi	81
Lise mezunu	6
Üniversite Öğrencisi	-
Üniversite Mezunu	11
Diğer	2
Toplam	100

Deneklerin yüzde 82'si lise öğrencisi, yüzde 6'sı lise mezunu, yüzde 10'u üniversite mezunu ve yüzde 2'si bilinmemektedir.

Tablo 4.27: KH içerisinde seçilen deneklerin meslek dağılımı (2013)

MESLEK	%
Öğrenci	81
Memur-İşçi	3
Ev hanımı	8
İşsiz	1
Diğer	7
Toplam	100

Deneklerin yüzde 81'i öğrenci, yüzde 8'i ev hanımı, yüzde 3'ü memur ya da işçi, yüzde 1'i işsiz ve yüzde 7'si bilinmemektedir.

Tablo 4.28: KH içerisinde seçilen deneklerin ailelerinin eğitim düzeyi dağılımı (2013)

EĞİTİM DÜZEYİ	ANNE %	BABA %
İlkokul mezunu	38	35
Ortaokul mezunu	23	18
Lise mezunu	17	21
Yüksekokul mezunu	-	2
Üniversite mezunu	16	21
Toplam	94	97

Bu soruda bazı deneklerin seçenekleri boş bırakmasından dolayı toplam sayı yüzde 100'ü bulmamaktadır. Anket uygulanan deneklerin ebeveynlerinin eğitim durumu yüzde 38'i annede ilkokul mezunu, cevap veren deneklerin yüzde 35'i babada ilkokul mezunu üzerinde yoğunlaşmıştır.

Tablo 4.29: KH içerisinde seçilen deneklerin aylık kazanç dağılımı (2013)

AYLIK KAZANÇ	%
0-800TL	-
800-1500TL	28
1500-2500TL	35
2500TL ve üzeri	25
Toplam	88

KH içerisinde seçilen deneklere yöneltilen sizin / ailenizin aylık kazancı sorusuna verilen cevapların yüzde 28'i 800-1500TL arası, yüzde 35'i 1500-2500TL arası, yüzde 25'i 2500TL ve üzeri şeklindedir. Deneklerin yüzde 12'si bu soruyu boş bırakmıştır. Tablo 4.30'da deneklerin yüzde 68'i kütüphane kullanmadığı sonucundan yola çıkarsak farklı gelir gruplarından olsa da insanların kütüphaneyi kullanmadığı sonucuna ulaşabiliriz.

Tablo 4.30: KH içerisinde seçilen deneklerin kullanmış oldukları kütüphane olup olmadığı sorusuna alınan yanıtların dağılımı (2013)

KULLANMAKTA OLDUĞU KÜTÜPHANE VAR MI?	%
Evet	32
Hayır	68
Toplam	100

Deneklerin yüzde 68'i kütüphane kullanmadığını belirtmiş. yüzde 32'si ise kullanmış olduğu bir kütüphane olduğunu belirtmiş. Kütüphane kullanımının az olması kitaplarla barışık olmadığımız, yeterince kütüphanenin önemini kavrayamadığımız anlamına gelir.

Tablo 4.31: KH içerisinde seçilen deneklerin bilgiye ulaşma şekilleri dağılımı (2013)

BİLGİYE ULAŞIM YOLU	%
İnterneti kullanırım	96
Kütüphaneyi kullanırım	-
Televizyon izlerim	2
Birilerine sorarım	2
Hiçbiri	1
Toplam	101

KH içerisinde seçilen deneklerin bilgiye ulaşma şekilleri dağılımına bakacak olursak yüzde 96'sı internet olmuştur. yüzde 2'si televizyon, yüzde 2'si birine sormayı tercih etmiştir. Deneklerin yüzde 1'i bu soruya iki şıkkı işaretleyerek cevap vermiştir. Bilgiye internet aracılığı ile ulaşma yolunu tercih etmişlerdir. Sonuç olarak kütüphanenin hayatımızdaki yeri ve önemi toplum tarafından yeterince anlaşılmamakta ya da bu bilinç aşıl原因mamaktadır.

Tablo 4.32: KH içerisinde seçilen deneklerin KBB halk kütüphanesine gitme sıklığı dağılımı (2013)

KBB HALK KÜTÜPHANESİNE GİRME SIKLIĞI	%
Gitmiyorum	70
Haftada birkaç defa	8
Ayda birkaç defa	7
Ödevim veya sınavım olduğunda	5
Gazete ve süreli yayınları takip etmek için	3
Toplam	93

Deneklerin yüzde 70'i KBB Halk Kütüphanesine gitmediğini belirtmiş. yüzde 23'ü ise kütüphaneyi farklı bilgi edinme yöntemleri ile bir şekilde kullandığını belirtmişler. yüzde 7'si bu soruyu yanıtlamamış. KBB halk kütüphanesinin kullanılmadığı, bilinmediği sonucuna varabiliriz.

Tablo 4.33: KH içerisinde seçilen deneklerin KBB halk kütüphanesini kullanmayı tavsiye eden olup olmadığı sorusuna alınan yanıtların dağılımı (2013)

KULLANMAYI TAVSİYE EDEN	%
Evet	35
Hayır	64
Toplam	99

Deneklerin yüzde 64'ü KBB Halk Kütüphanesini kullanmayı tavsiye eden olmadı şeklinde, yüzde 35'i ise tavsiye eden oldu şeklinde cevap vermiştir. yüzde 1'i bu soruyu boş bırakmıştır. Veriler ışığında bilginin paylaşılmadığı sonucuna ulaşabiliriz.

Tablo 4.34: KH içerisinde seçilen deneklerin KBB halk kütüphanesinde yapılan etkinliklerden haberi olup olmadığı sorusuna alınan yanıtların dağılımı (2013)

ETKİNLİKLERDEN HABERDAR OLMAK	%
Evet	15
Hayır (açıklayınız)	85
Toplam	100

KH içerisinden seçilen deneklerin KBB halk kütüphanesinde yapılan etkinliklerden haberi olup olmadığı sorusuna alınan yanıtların yüzde 15’i evet, yüzde 85’i hayır olmuştur. Açıklama kısmına sebep belirtenler sırayla, “reklam yapılmıyor, bilgilendirme olmuyor, genelde bu etkinliklerden sadece o bölgede yaşayan insanların haberleri oluyor, kullanılan reklam panolarında kütüphane ile ilgili hiçbir reklam görmedim” şeklindedir.

Tablo 4.35: KH içerisinden seçilen deneklere yöneltilen halk kütüphanesinde aranılan kaynağa rahat ulaşabilmenin önemli olup olmadığı sorusuna alınan yanıtların dağılımı (2013)

KAYNAĞA ULAŞABİLMEK ÖNEMLİ Mİ?	%
Evet (açıklayınız)	76
Hayır (açıklayınız)	21
Toplam	97

Deneklerin yüzde 76’sı kütüphanede aradığı kaynağa ulaşabilmenin önemli olduğunu, yüzde 21’i ise önemli olmadığını belirtmiş. Yüzde 3’ü bu soruyu yanıtlamamış. Açıklama kısmında evet yanıtını veren deneklerden yüzde 1’i “gittiğimde kaynağı bulabilmeliyim” şeklinde sebep belirtmiştir.

Tablo 4.36: KH içerisinden seçilen deneklere yöneltilen halk kütüphanesine rahat ulaşabilmenin önemli olup olmadığı sorusuna alınan yanıtların dağılımı (2013)

KÜTÜPHANEYE RAHAT ULAŞABİLMEK ÖNEMLİ Mİ?	%
Evet (açıklayınız)	83
Hayır (açıklayınız)	16
Toplam	99

KH içerisinden seçilen deneklere yöneltilen halk kütüphanesine rahat ulaşabilmenin önemli olup olmadığı sorusuna alınan yanıtların yüzde 83’ü evet, yüzde 16’sı hayır olmuştur. yüzde 1’i cevap vermemiştir. Evet cevabını veren deneklerin açıklama kısmında belirtmiş olduğu sebeplerden bazıları, “rahat ulaşabilmek benim için önemli, yorgun olduğumda kütüphane uzaksa gitmek istemiyorum, trafiğe girmek istemiyorum, ulaşım zor olduğu için interneti kullanıyorum” şeklindedir.

Tablo 4.37: KH içerisinde seçilen deneklere yöneltilen KBB halk kütüphanesine ulaşımın sorun olup olmadığı sorusuna alınan yanıtların dağılımı (2013)

KBB HALK KÜTÜPHANESİNE ULAŞIM SORUN OLUYOR MU?	%
Evet (açıklayınız)	22
Hayır	77
Toplam	99

Deneklerin yüzde 22'si evet yanıtını, yüzde 77'si hayır yanıtını vermiş. Yüzde 1'i boş bırakmış. Evet cevabını veren deneklerin açıklama kısmına sebep olarak verdiği cevaplar sırayla, “kütüphane evden yarım saat uzakta otobüs ile geliyorum, ulaşım meşakkatli, otopark problem oluyor, evet mesafe çok uzak, ülkemizde kütüphane binalarını yeterince kullanışlı yapmıyorlar, ulaşım zor” şeklinde olmuştur.

Tablo 4.38: KH içerisinde seçilen deneklere yöneltilen halk kütüphanesinin uzak yada yakın oluşunun kullanımı etkileyip etkilemeyeceği sorusuna alınan yanıtların dağılımı (2013)

KÜTÜPHANENİN UZAK YA DA YAKIN OLUŞU SİZİ ETKİLER Mİ?	%
Yakın olması iyi	67
Uzak olması iyi	4
Farketmez	30
Toplam	101

Deneklerin yüzde 67'si kütüphanenin yakın olmasının daha iyi, yüzde 4'ü uzak olmasının daha iyi, yüzde 30'u ise farketmez cevabını vermiştir. Yüzde 1'i bu soruya iki yanıt vermiştir. Buradan kütüphanenin konumunun kullanımı ciddi bir şekilde etkilediği görülmektedir.

Tablo 4.39: KH içerisinde seçilen deneklere yöneltilen halk kütüphanesi sayısının yeterli olup olmadığı sorusuna alınan yanıtların dağılımı (2013)

KÜTÜPHANE SAYISI YETERLİ Mİ?	%
Yeterli (açıklayınız)	30
Yetersiz (açıklayınız)	68
Toplam	98

Deneklerin yüzde 30'u kütüphane sayısını yeterli görürken, yüzde 68'i yetersiz görmektedir. Yüzde 2'si bu soruyu yanıtlamamıştır. Yeterli görmeyen deneklerin açıklama kısmında belirttiği sebepler sırayla, “okuyucu az, tüm ilçelerde olmalı, Değirmendere de yok, her bölgede birkaç tane olmalı, kenar mahallelerde yok” şeklinde olmuştur.

Tablo 4.40: KH içerisinde seçilen deneklere yöneltilen halk kütüphanesinin içinde ya da dışında verilmesini istediği başka hizmetlerin olup olmadığı sorusuna alınan yanıtların dağılımı (2013)

KÜTÜPHANE İÇİNDE YA DA DIŞINDA EK HİZMET	%
Hayır	31
İstesem de olacağını düşünmüyorum	34
Evet (açıklayınız)	23
Toplam	98

Deneklerin yüzde 31'i kütüphane içinde ya da dışında verilmesini istediği başka hizmet olmadığını, yüzde 34'ü istediği bir hizmet olsa da verilmeyeceğini düşünmekte, yüzde 23'ü ise verilmesini istediği hizmetlerin olduğunu belirtmiştir. Deneklerden evet yanıtını verenler açıklama kısmında belirttiği sebepler sırayla, “reklam yetersiz, bilgilendirme yapılmıyor, ödev yaparken yardımcı olabilecek bir personel yok, kitaplar internette yayınlansın, çay ve kahve olsun, konferans düzenlenmeli, otopark olmalı, belediyenin panolarında kütüphane ile ilgili hiç haber olmuyor, okullarda caddelerde iş merkezlerinde kütüphane teşvik edilmeli” şeklinde olmuştur.

Halk üzerinde yapılan anket neticesinde alınan yanıtlarda dikkatimizi çekenlere öncelik vererek genel bir değerlendirme yapacak olursak sırayla,

1. KBB Halk Kütüphanesi bilgi edinme sürecinde yeterince kullanılmamaktadır.
2. Halk, KBB Halk Kütüphanesini bilmiyor, herhangi bir kütüphane kullanmıyor ve yapılan etkinliklerden de haberdar olmuyor.
3. Eğitimciler öğrencileri kütüphane konusunda bilgilendirmiyor, önemini anlatmıyor ve teşvik etmiyor.
4. Kütüphane sayısı yetersiz görülüyor.
5. Kütüphaneye rahat ulaşabilmenin kullanımı etkilediği düşünülmektedir.
6. Halk, kütüphanede otopark, TT ve kantin gibi kullanımı kolaylaştırıcı hizmetleri önemli buluyor.

4.5.3 Anketlerin Genel Değerlendirmesi

Genel olarak halk kütüphaneleri yeni bilgi edinme teknolojilerine entegre olabildiği sürece ve kendini bu süreçte geliştirdiğinde, yenilediğinde, kullanım kolaylığı sunduğunda varlıklarını sürdürebileceklerdir.

KBB Halk Kütüphanesinin yoğun olarak sınava hazırlık yapan öğrenciler tarafından mekânının kullanılması, öğrencilere ve çocuklara özel hizmetler geliştirememesi, sınav olmayan dönemlerde ciddi bir boşluğu da beraberinde getirmektedir. Yapısal olarak yeterli görünse de derme çeşitliliği, eğitimli personel istihdamı ve kullanışlı bir bina kullanımı artıracak unsurlar olacaktır. Kütüphanenin hafta sonu kapalı olması kullanımı etkilemektedir. Kütüphane kullanımında içsel erişebilirlik için konu mekânda engelli girişinin olmaması, iç mekânın fazla büyük olmaması, kantin gibi ek hizmetlerin yapılmaması, salon niteliğinde bir oda dışında başka oda bulunmaması sebebiyle okuma faaliyeti ve etkinliklerin yapılamaması negatif etkenlerdir. Çevre okullardaki öğrencilere kütüphaneyi gezdirme dışında söyleşi, panel, yarışma, imza günü, konferans, sergi, konser, tiyatro, film gösterimi gibi etkinliklerin hiçbiri gerçekleştirilmemekte, mekân da bu tür etkinlikler için uygun görünmemektedir. Dışsal erişebilirlik için konu mekânda otopark hizmetinin verilmemesi, TT’ da eksikliklerin olması yine kütüphane kullanımında negatif etkenlerdir.

5. SONUÇ, DEĞERLENDİRME VE ÖNERİLER

5.1 SONUÇ

Özellikle bölgesel veya yerel nüfusun büyük çoğunluğunun küçük kasabalarda veya kırsal alanlarda yaşadığı yerlerde, herkes için eşit koşullarda ulaşılabilir olan yüksek kaliteli bir hizmet verilebilmesi için yaratıcı yaklaşımlara gereksinim vardır. Gezici kütüphane taşıtları, kütüphane hizmeti ile birlikte, sanat etkinlikleri ya da bilgilendirme kampanyaları gibi uygun hizmetleri küçük topluluklara iletme için kullanılabilir. Gezici kütüphaneler, giderek daha çok, kablosuz ağlar gibi, yeni BBT gelişmelerinin avantajlarından yararlanabilmektedirler (Pulman İlkeleri El Kitabı 2002, s. 14)

Yerel topluluğun bilgiye ulaşmasında halk kütüphanelerine erişebilirliğin hayati olduğunu gördüğümüz bu çalışma ile halk kütüphanelerinin kullanılabilirliği ve devamlılığı açısından erişebilirlik, içsel erişebilirlik ve dışsal erişebilirlik açısından önemi vurgulanmıştır. İçsel ve dışsal erişebilirliğin işleve uygun olarak oluşturulması erişebilirliği sağlamakta, bu da dolaylı olarak kullanışlılık ve kullanıcı memnuniyetini de etkilemektedir. Bu nedenle, kullanıcıların ve halkın hizmet aldığı kütüphanenin konumuyla, erişebilirlik, kullanışlılık ve kullanıcı memnuniyeti arasında ilişki olduğu saptanmıştır.

KBB Halk Kütüphanesi yerel halk tarafından yeterince kullanılmamaktadır. Kullanım yoğunluğu mekânın kullanılmasında yoğunlaşmakta, bilgi araçları yeterince kullanılmamaktadır. Halk bilgi araçları içerisinde interneti tercih etmekte ve halk kütüphanesinin yeni bilgi teknolojileri karşısında yetersiz kaldığı fikrindedir.

KBB Halk Kütüphanesi bulunmuş olduğu bölge halkının kısmen bilgi ihtiyacını karşılasa da, yeterince yerel halka kendisini anlatamamıştır. Tablo 4.34’de halkın KBB Halk Kütüphanesinde yapılan etkinliklerden haberlerinin olup olmadığı sorusuna vermiş oldukları yanıtlarda “yeterince kütüphane hakkında bilgi sahibi değilim, yapılan bir etkinlik varsa duyuru yapılmıyor, belediyelerin kullandıkları reklam panolarında

kütüphane ile ilgili haberler göremiyorum, özendirici etkinliklerin yapılmıyor” şeklinde yorumların olması halk kütüphanesinin halkı bilgilendirmediğini göstermektedir.

Halk kütüphanesine erişebilirlik çok kısıtlıdır. Halk kütüphanelerinin ulaşılabilirliği, otopark, engelli girişi gibi kullanımı etkileyici erişebilirlik unsurlarına yeterince önem verilmemektedir. KBB Halk Kütüphanesinin merkezi bir konumda olması erişebilirliği kolaylaştırır da araç mesafesinde olan kullanıcılar ve halk için kütüphaneye erişimde trafik olması ve otopark hizmeti verilmemesi kütüphane kullanımına engel olarak görülmektedir. TTD’ ye yakın olması avantaj oluşturmakta ancak TT kullanan kullanıcılar ulaşım süresinin uzunluğundan ve kütüphaneye ulaşmak için birden fazla araç kullanmak zorunda kaldıklarını ifade etmektedirler.

Kütüphanenin hizmet verdiği saatin yetersizliği, Avrupa standartlarına göre bir halk kütüphanesinin hizmet verdiği süre haftada 60 saat iken (IFLA 1986, s.61), KBB Halk Kütüphanesi haftada 40 saat çalışmaktadır.

5.2 DEĞERLENDİRME

Günümüzde kaynakların sayısı, tür ve fiyatlarında sürekli artış olmasının yanında halk kütüphanelerinin bütçelerinin yetersizliği sonucu gerekli dengenin sağlanamaması, işlem ve hizmetlerdeki gereksiz yinelenmeler ve bilimsellikten uzak yöntemler, nitelikli hizmet bekleyen kullanıcı gereksinimlerinin karşılanmasını engellemektedir. O halde, halk kütüphanelerinin görevlerini yerine getirebilmeleri için kaynak ve insan gücü savurganlığı yaratan yöntemlerden kaçınmaları gerekmektedir (Ertunç 1984, s.12).

Ayrıca halk kütüphanelerinin yeni bilgi edinme teknolojileri karşısında varlığını devam ettirebilmesi ekonomik gücünü korumasından ve kaliteli personel istihdam etmesinden geçtiği de unutulmamalıdır.

Tablo 4.30’da halkın bilgi edinmek için seçtiği yolu internet olarak görmekteyiz. Deneklerden hiçbiri kütüphaneyi kullanmayı tercih etmemiş. Bilgi edinmek için süre ne kadar önemliyse bilginin gerçekliği ve kaynağı da o derece önemlidir. Ayrıca halk

kütüphanesi sadece ihtiyaç duyulduğunda kaynak için başvuru merkezler olmamalıdır. Bir kültür ve sanat merkezinde olması gereken söyleşi, panel, yarışma, imza günü, konferans, sergi, konser, tiyatro, film gösterimi gibi etkinlikler de halk kütüphanesinin vazgeçilmezleri olmalıdır.

5.3 ÖNERİLER

Kullanılabilir ve erişimi kolay bir halk kütüphanesi için;

1. Bilgi merkezi olan halk kütüphanesi yeni bilgi edinme teknolojileri karşısında değil yanında olmalı, desteklemeli ve gerektiğinde entegre olabilmeli. Örneğin; bilgisayar, elektronik kitap vb. teknolojiler.
2. Kullanılabilirliği artıracak tedbirler alınmalıdır. Dermenin güncellenmesi gibi.
3. Erişebilirliği artıracak tedbirler alınmalıdır. Örneğin; dışsal erişebilirlik için kütüphanenin merkezi ulaşılabilir bir konumda olması ve ücretsiz otopark hizmeti verilmesi, içsel erişebilirlik için engelli insanların kullanımına uygun kütüphanelerin tasarlanması. Engelli kullanımına uygun giriş ve raf sistemleri yapılmalı.
4. Halk kütüphanelerinin mimari tasarım sürecinde erişebilirlik, kullanılabilirlik ve kullanıcı memnuniyetini belirleyen etkenler araştırılarak tasarım ve uygulama yapılmalıdır. Bilgi teknolojilerinin gelişmesi ve artan nüfus kütüphane mekânlarının gelişen teknolojilere ve artan nüfusa uyumlu hale getirilmesi sonucunu beraberinde getirmektedir. Bu değişime ve büyümeye entegre olacak halk kütüphaneleri inşa edilmeli.

Halk kütüphanelerinin daha etkin ve kullanılabilir olması için kullanıcıların ve kullanmayanların sık sık görüşlerine başvurulmalıdır. İstek ve öneriler doğrultusunda kütüphane önlemlerini almalı ve halkın taleplerini göz ardı etmemelidir.

Tablo 4.40'a baktığımızda halkın KBB Halk Kütüphanesinden beklentileri sırayla, "reklam yetersiz, bilgilendirme yapılmıyor, ödev yaparken yardımcı olabilecek bir personel yok, kitaplar internetten yayınlansın, çay ve kahve olsun, konferans

düzenlenmeli, otopark olmalı, belediyenin panolarında kütüphane ile ilgili hiç haber olmuyor, okullarda caddelerde iş merkezlerinde kütüphane teşvik edilmeli” şeklinde olmuştur. Bu beklentiler KBB Halk kütüphanesinin etkin ve verimli kullanımı için alınması gereken tedbirler olarak değerlendirilmeli ve tedbirler alınmalıdır.

Yine Tablo 4.37’de halkın kütüphaneye ulaşımın sorun olup olmadığı sorusuna verdiği cevaplar sırayla, “kütüphane evden yarım saat uzakta otobüs ile geliyorum, ulaşım meşakkatli, otopark problem oluyor, evet mesafe çok uzak, ülkemizde kütüphane binalarını yeterince kullanışlı yapmıyorlar, ulaşım zor” şeklinde olmuştur. KBB Halk Kütüphanesinin kullanılabilirliği için erişebilirlik faktörünün ne kadar önemli olduğunu görmekteyiz. Özellikle “ülkemizde kütüphane binaları yeterince kullanışlı yapılmıyor” yorumunu yapan deneğin eleştirisini önemsemeliyiz ve engelli kullanımına uygun binalar tasarlamalıyız. Ayrıca “ulaşım meşakkatli, otopark problem oluyor” yorumlarından kütüphanenin kullanılabilir olmasında halk kütüphanesinin kent içindeki konumu, arazinin yapısı gibi çevresel faktörlerle değişebileceğini unutmamalıyız.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Yıldız, N., 2003. *Antikçağ kütüphaneleri, mimarileri, iç düzenleri, çalışma sistemleri, kitap yazımı ve çoğaltılması*. 2.Baskı. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Erkan, H., 1998. *Bilgi toplumu ve ekonomik gelişme*. 4.Baskı. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları
- Saglamtunç, T., 1994. *Çağdas Kütüphanecilik ve Düşünce Özgürlüğü Üzerine....*
1.Baskı.İstanbul: Yapı Tasarım-Üretim

Sürekli Yayınlar

Yılmaz, B., 2005, Türkiye'de Kamu Yönetiminin Yeniden Yapılandırılması Süreci ve Halk Kütüphaneleri , *Türk Kütüphaneciliği*. **19**(1) 56-77

Atılgan, D., 2003. Demokratikleşme Sürecinde Halk Kütüphaneleri. *Türk Kütüphaneciliği*. **17**(4) : 381- 385.

Aslan, S., 2000. 21. Yüzyıl Toplumunda Kütüphanelerin Rolü. *Türk Kütüphaneciliği*. **14**(2): 213-219.

Tonta, Y., 1999. Bilgi Toplumu ve Bilgi Teknolojisi. *Türk Kütüphaneciliği*. **13**(4): 363 -375.

UNESCO public library manifesto, 1995. *IFLA Journal*, **21**(1): 66-67

UNESCO halk kütüphanesi bildirgesi, (1994). Çev. Yaşar Tonta, (1995).*Türk Kütüphaneciliği*, **19**(2): 144-147.

Atılgan, D., 1991. Eğitim ve Kütüphane. *Türk Kütüphaneciliği*, **5**(2): 69- 72.

Ertunç, A., 1984. Kütüphaneciliğimizin güncel sorunları.*Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*.**1**(2): 28 -31.

Diğer Yayınlar

- Anameriç, H., (2008). Türkiye’de Çağdaşlaşma Sürecinde Bilginin Toplumsallaşması ve Bilgi Merkezleri. *Yayınlanmış Doktora Tezi*. Ankara: Ankara Üniversitesi SBE.
- Tipi, Ç., 2007. TIP Fakültesi Hastanelerinin Erişebilirlik, Kullanışlılık Ve Kullanıcı Memnuniyeti Kapsamında Değerlendirilmesine Yönelik Bir Yöntem Önerisi. *Yayınlanmış Doktora Tezi*, Ankara: Gazi Üniversitesi FBE, s. 35
- Kaplan, H., 1998. Redefining accessibility and space use in city centres as it regards responsive urban design. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Ankara: Ortadoğu Teknik Üniversitesi FBE, ss. 108 - 126.
- Onat Öz, Z., 1997. Toplumsal Değişme Sürecinde Halk Kütüphanelerinin Yeri ve Yeniden Organizasyonu İçin Bir Model Önerisi. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi SBE.
- Şahin, G., (2007). Halk kütüphanelerinin toplumsal rolü ve Etimesgut ilçe halk kütüphanesinin kullanım etkinliğinin değerlendirilmesi. *Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Ankara Üniversitesi SBE.
- Gülle, T., 2010. Bilgi Kuramı. *Türk Kütüphaneciliği*, [online] **24**(4): 595. <http://tk.kutuphaneci.org.tr/index.php/tk/issue/view/206>[15.01.2013]
- Uçak, N., 1997. Bilgi Gereksinimi ve Bilgi arama Davranışı. *Türk Kütüphaneciliği*, [online]**11**(4): 315. <http://tk.kutuphaneci.org.tr/index.php/tk/issue/view/152> [15.01.2013]
- Tonta, Y., 1982. Kütüphanecilikte Son Gelişmeler. *Türk Kütüphaneciliği*, [online] **31**(3): 121 -123. <http://tk.kutuphaneci.org.tr/index.php/tk/search/results>[12.01.2013]
- Kavak, M., 2011. Toplu ulaşımda herkes için erişebilirlik. *TRANSİST 2011 IV. Ulaşım Sempozyumu*, 01-02 Aralık 2011 İstanbul: HKM, ss. 269-279
- Demirel, A., 2010. Kocaeli toplu ulaşım sistemi(KOTUS), *TRANSİST 2010 Toplu Ulaşım Haftası*, 02-03 Aralık 2010 İstanbul: Haliç Kongre ve Kültür Merkezi, ss.179-195
- IFLA, 1986. *Guidelines for public libraries*. München: K.G.Saur.

- KYGM, Kütüphaneler, 2013, [online]
<http://www.kygm.gov.tr/TR,131/kutuphaneler.html>[01.02.2013]
- IFLA, UNESCO Public Library Manifesto, 1994, [online]
<http://www.ifla.org/documents/libraries/policies/unesco.htm>[10.02.2013]
- Pulman İlkeler el kitabı, 2002. Çev.Ed. Selma Aslan [online]
<http://www.kutuphaneci.org.tr> [10.02.2013]
- Yalvaç, M. (2006) 21. Yüzyılda Halk kütüphaneleri: Yaratıcı Kütüphane Hizmetleri
[online] [neu.edu.tr/docs/byam/byam_\(170\).pdf](http://neu.edu.tr/docs/byam/byam_(170).pdf) [01.02.2013]
- TDK. Bilginin Tanımı. [online] <http://www.tdk.gov.tr>[15.01.2013]
- Aktiffelsefe, Aylık Bülten, 2012, <http://www.ankara.aktiffelsefe.org> [04.02.2013], s.7.
- TÜİK, Nüfus İstatistikleri, 2012, <http://www.tuik.gov.tr> [10 Ocak 2013], s.39.
- TÜİK, Eğitim İstatistikleri, 2011, <http://www.tuik.gov.tr> [10 Ocak 2013], s.14.
- Arslanoğlu, [tarih yok]., [online] w3.gazi.edu.tr/~iarslan/arastek.doc[10.03.2013]
- Troy Public Library. 2013. www.thetroylibrary.org[05.02.2013]
- Nunsthorpe Public Library. 2013. <http://www.nelincs.gov.uk>[05.02.2013]
- Ulusal Tez Merkezi, YÖK. [online] <http://tez2.yok.gov.tr/> [15.11.2012]
- Büyükşehir Belediyesi Kanunu (5216 s. k). **Resmi Gazete**,25531; 23 Temmuz 2004.
- Belediye Kanunu (5393 s. k). **Resmi Gazete**, 25874; 13 Temmuz 2005.
- İl Özel İdaresi Kanunu (5302 s. k). **Resmi Gazete**, 25745; 4 Mart 2005.
- İl Özel İdaresi ve Belediye Hizmetlerine Gönüllü Katılım Yönetmeliği. **Resmi Gazete**,
25961; 09.10.2005.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı. Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği. **Resmi Gazete**, 28170;
11 Ocak 2012.
- T.C Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı. Ulaşılabilirlik Stratejisi ve Ulusal Eylem
Planı 2010-2011. **Resmi Gazete**, 27757; 12.11.2010